

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਾਬਤ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਖਿਆਲ, ਕਲਪਨਾਵਾਂ, ਨਿਸਚੇ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ 'ਮਨੋਕਲਪਤ' ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਲਈ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਹਿਰਦੇ ਵੇਧਕ ਅਸਹਿ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਜ਼ੁਲਮ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਭ ਅਨੱਖੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਹਿਰਦੇ-ਵੇਧਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਘਿਰਣਾ-ਯੋਗ ਜ਼ੁਲਮ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ, ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

ਦੁਖਾਂ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ।
ਨਿਜੀ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ।
ਵੈਰ ਜਾਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ।
ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਰੀਝਾ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਿਹਰਾਂ ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਇਹ ਵੱਖੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਵਰਜਤ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝੇ ਬਪੜੀ ਨਿਤ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਵਰਤ ਨੇਮੁ ਸੂਚ ਸੰਜਮੁ ਪੂਜਾ ਪਾਖੰਡਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਅੰਤਰਹੁ ਕੁਸੁਧੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬੇਧੇ ਜਿਉ ਹਸਤੀ ਛਾਰੁ ਉਡਾਏ ॥
ਜਿਨਿ ਉਪਾਏ ਤਿਸੈ ਨ ਚੇਤਹਿ ਬਿਨ ਚੇਤੇ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-1423)
ਕੁਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥ (ਸਵੱਯੇ ਪਾ: 10)

LEKH 8

GURPARSAAD

In the world many diverse thoughts, assumptions, beliefs and forms have been attributed to God and to satisfy one's individual form of 'assumption', different rites and ritual, worship and recitation and sacrifices are performed. Out of all of them animal sacrifice is most common. In many places to placate the demi God's, human beings are also offered as sacrifice. Apart from this, what is more painful are the wars and quarrels that takes place in the name of religion and under whose name unbearable and unspeakable atrocities are committed.

These unusual rites & rituals, heart - rendering sacrificing and revolting atrocities are committed to please one's deities, demigods, or to please God. The purpose for doing all of this is generally-

to relieve oneself from difficulties and torment.
to satisfy individual desires
to settle scores or take revenge
to seek ones emancipation and salvation

Wanting to please God, in order to get His mercy or blessing through these superficial rites and rituals sacrifices and atrocities is forbidden in Gurbani and these (ways) have been severely condemned.

The wretched, self-willed manmukhs do not realize His Will; they continually act in ego. By ritualistic fasts, vows, purities, self-disciplines and worship ceremonies, they still cannot get rid of their hypocrisy and doubt. Inwardly, they are impure, pierced through by attachment to Maya; they are like elephants, who throw dirt all over themselves right after their bath. They do not even think of the One who created them. Without thinking of Him, they cannot find peace. 1423 m4L5

The whole world is entangled in deeds of falsehood. They never ever will attain God realisation Sawayeh P.10

ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ (grace) ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰਵੇਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—

‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਹਨ—ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਵਿਚ ‘ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ’ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦਰਜ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ‘ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ‘ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ’ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ‘ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼’ ਜਾਂ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਵਾਰੀ ‘ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਯਾਦ ਆਵੇ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ‘ਬਖਸ਼ਿਸ਼’ ਜਾਂ ‘ਦਾਤ’ ਹੈ । ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਰਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ‘ਆਤਮਿਕ ਰੋਸ਼ਨੀ’ ਵਿਚ, ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੀਏ ।

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਾਣੀ ॥

ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਕੈ ਮਨਿ ਪਿਆਰੀ ਭਾਣੀ ॥

ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੇ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ

ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀਆ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ-96)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ‘ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ‘ਬਖਸ਼ਿਸ਼’ ਦਾ ‘ਪ੍ਰਤੀਕ’ ਹੈ ।

‘ਬਖਸ਼ਿਸ਼’ ਦੀ ਦਾਤ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਘਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੱਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਗੋਂ ਨਿਰੋਲ ‘ਦਾਤੇ’ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ‘ਦੇਣ ਹੋਵੇ’ ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ‘ਪ੍ਰੀਤਮ’, ‘ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ’, ‘ਪ੍ਰਿਅ’, ‘ਮਾਤਾ’, ‘ਪਿਤਾ’ ‘ਬੰਧਪ’ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ-103)

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬੰਧਪ ਤੁਹੈ ਤੂ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਜਾ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਜਾਸੁ ॥

(ਪੰਨਾ-818)

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ‘ਪ੍ਰੀਤ’ ‘ਪ੍ਰੇਮ’, ‘ਪਿਆਰ’ ਦੀ ਝਲਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ’, ‘ਪ੍ਰਿਅ-ਰਸ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮ’ (embodiment of love) ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ

Divine blessings or the grace of the Guru in Gurbani is something else and through this essay, views on the grace of the Guru are presented in the light of Gurbani.

The meaning of the word ‘Gurprasad’ is - by the grace of the Guru.

Gurbani begins with an eulogy for God, “The One ever present, unchanging Lord, whose Name is the truth, He is the creative being, (who is) Fearless and without enmity, His form is ‘eternal’, He is beyond Transmigration” and after that is inserted “through the Grace of Guru”. This means that the Bani that is being delivered, is the result of Guru’s grace or blessings. This is why ‘Bani from its source (God) is referred to as ‘Divine blessing’ or the ‘Grace of the Guru’. In the Bani ‘Ik Oangkar Satgur Prasad’ is used in numerous places so that we can be reminded over and over again that the Bani is the ‘blessing’ or ‘gift’ of the infinite Lord. Feeling gracious towards us beings, the Lord Waheguru created it for our emancipation so that we in the ‘divine light’ of Gurbani through spiritual knowledge and divine guidance can give our life the right direction, and make a success of our worldly journey.

Servant Nanak speaks the Ambrosial Bani of the Word.

It is dear and pleasing to the minds of the GurSikhs.

The Guru, the Perfect True Guru, shares the Teachings.

The Guru, the True Guru, is Generous to all.

96

Apart from this (the phrase) ‘Grace of the Guru’ has been used in Gurbani numerous times. This is the symbol of Guru’s ‘Grace’ or ‘Guru’s blessings’.

‘Grace’ is that gift for which we have made no effort, over which we have no claim, in fact it is purely the deliverance of Waheguru’s mercy and love.

In Gurbani the Lord-Waheguru is seen to be expressed as the ‘Beloved’, ‘Being of Love’, ‘lover’, ‘mother’, ‘father’, ‘friend’ etc. in numerous ways according to the hue of the sentiments (experienced).

You are my Father, and You are my Mother. You are my Relative, and You are my Brother.

103

You are my mother, father and relative; You are abiding within all. Nanak seeks the Sanctuary of God; His Praise is immaculate and pure.

818

In all these sentiments, the spark of affection, adoration and love is present. It is this divine ‘emotions of adoration’ - ‘embodiment of love’ that is called God- Waheguru.

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ' ਹੈ (God is LOVE) ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਿਅ', 'ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਦੀਸਣਹਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰਿਅ-ਰਸ' ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ (reflection) ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਠੀਕ ਢੰਗ ਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੱਗੂਣ ਨਾ ਚਿਤਾਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ 'ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗਣ' ਵਿਚ ਸਦਾ ਰੰਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣਾ 'ਆਪਾ' ਵਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਉਸਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਭਲਾ ਸੋਚਦੀ, ਲੋਚਦੀ ਤੇ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਭੁੱਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਝਾੜ-ਝੱਡ ਵੀ ਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਲਈ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਓਤ-ਪੋਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਮਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੱਚਾ ਉਸ ਦੀ 'ਅੰਸ਼' ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ' 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ' ਤੇ 'ਅਉਗੁਣ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰਦਾ' ਵਾਲੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ 'ਮਾਂ' ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਤੇ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ—'ਪਿਆਰ', 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਅਉਗੁਣ ਨਾ ਚਿਤਾਰਨਾ' ਤੇ 'ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ' ਆਦਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਤਿ ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣ-ਗਹਿਲੀਆਂ, ਉਣਤਾਈਆਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਦੇ, ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲ ਸਕੇ, ਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ (normal) ਪਿਆਰ ਉੱਛਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮ-ਚੁੱਟ ਕੇ, ਲਾਡ-ਲਡਾ ਕੇ ਅਤਿ ਨਿੱਘੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਂ ਦੇ ਇਹ ਜਿਹੇ ਅਨੋਖੇ ਤੇ ਸੂਖਮ ਪਿਆਰ ਨੂੰ 'ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ'—ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਬੱਚੇ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੇ ਤ੍ਰੇ-ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਰੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਅਧੂਰਾ ਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਮੋਹ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਣ

Actually the infinite Lord's form is Love. God is Love. That is why God is referred to as 'Darling', 'Beloved' 'lover'.

In our visible world the reflection of this divine love essence's unique manifestation's presence is taking place in the mothers heart. This is why to explain the Divine Love, the example of the mother's love is most apt.

In the mother's heart, there is an overwhelming love for her child. A mother never keeps her child's shortcoming in her heart. She is forever imbued with love for her child and spends herself making every kind of sacrifice for him or her. Being his or her well-wisher she always thinks, desires and works towards his well being. If a child makes a mistake, she even scolds or trashes him to correct him. Even then, in the deep recesses of a mother's heart, the desires and well being as espoused in mother's love, are eternally present and keep welling up because that child is her "off-spring". In this way the divine virtue namely 'forever benevolent', 'ever merciful' and 'takes no account of the faults', are brought into being and practised by the mother for her child. We are thus able to recognise Godly virtues and develop faith in them.

The infinite Lord has planted in a mother's heart these deep seated and abundant divine virtues like 'love', 'grace', 'taking no account of the faults' and 'spending oneself' to enable her to happily bring up her children in spite of their lapses, shortcoming, mistakes and pranks so that they are able to face the challenges in the arduous arena of life.

Further more, when the child looks at the mother or offers a little help lovingly or shows some form of affection, the mother's spontaneous love wells up, her sublime heart overflows with 'motherly love' and by planting kisses and cuddling, she smothers the child with her warm love.

This worldly 'mother's love' - apart from human beings, has been seen in animals and birds - is only for one's own child and it has the hue of 'me-mine' and worldliness. For this reason 'mother-love' is imperfect and limited. It cannot be called pure divine love. That is why in Gurbani, this type of worldly love is called 'attachment'.

ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਸੂਖਮ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਉਦਾਹਰਨ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ਮੋਟੀ-ਨੁੱਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਮਝ ਗੱਚਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ 'ਮੋਹ' ਰੂਪ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕੀ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧੂਰਾ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪੀ ਮਾਂ' ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਨਿਰਮਲ, ਪੂਰਨ, ਅਥਾਹ, ਅਗੋਚਰ ਤੇ ਅਚਰਜ 'ਪਿਆਰ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕਿ 'ਮਾਤਾ,' 'ਪਿਤਾ,' 'ਪਿ੍ਰਅ,' 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਆਦਿ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਮਾਤਾ ਭਾਵਨਾ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ 'ਮਾਂ' ਆਪਣੀ ਕੁਖੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸਦਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਤੀਬਰ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਵੀ ਇਲਾਹੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦਾ ਹੀ ਧੁੰਧਲਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ (cloudy reflection) ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਕਵਾਉ' ਦੁਆਰਾ 'ਇਲਾਹੀ ਖੇਲ' ਖੇਲਣ ਲਈ, 'ਦੇਖਣ ਕੇ ਪਰਪੰਚ ਕੀਆ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਬੇਅੰਤ ਮਾਇਕੀ ਕਾਇਨਾਤ ਰਚ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਜੋਤ' ਰਖ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਜਾਉਣ, ਸਾਂਭਣ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 'ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ' ਦੀ 'ਮਾਇਆ' ਰਚ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ—'ਰਜਾ' ਜਾਂ 'ਹੁਕਮ' ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਮਾਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ 'ਜੋਤ' ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਾਦੀ ਨਿਰਜੀਵ ਦੁਨੀਆਂ ਅਵਸ਼ ਬੇਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾ-ਟਕਰਾ ਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਹਰ ਸ਼ੈ ਕਿਸੇ ਅਟੱਲ, ਅਭੁੱਲ ਅਤੇ ਪੂਰਨ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਤਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਈ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਇਨਾਤ ਚਲਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਧੁੱਪ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਧੁਪ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹਨ ਅਥਵਾ ਗਰਮੀ, ਰੋਸ਼ਨੀ, ਸ਼ਕਤੀ, ਜੀਵਨ-ਸੱਤਾ ਆਦਿ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਰਮੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਆਪਣੀ ਸੱਤਿਆ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਰੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਮੁਖ ਕਾਰਣ ਸੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣ 'ਤਾਣ,' 'ਸੱਤਿਆ' ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਜਾਂ

and we have been warned of being trapped in such bondage's. In spite of this, 'mother's love' is a good and apt analogy and manifestation of the subtle and pure Divine love.

The analogy of mother's above is given to help our gross mind understand (divine love). But this 'attachment' is love of form, a subject of worldly, materialistic attributes. It is imperfect and limited.

Now in the light of Gurbani let us discuss about the pure, perfect, unfathomable, beyond understanding and wondrous love of 'mother aspect of Waheguru' the divine mother.

In Bani, the Infinite Lord has been addressed to in numerous hues or sentiments like 'mother', 'father', 'beloved', 'Being of Love' etc. here we are only discussing the 'mother sentiments' of the Lord.

In the sphere of worldly attributes, the mother gives birth to a child from her womb. That is why she loves her child so deeply and intensely. This worldly 'mother's love' too is the cloudy reflection of the divine 'mother's love'.

Waheguru in His moment of joy, to stage the 'Divine play' through his divine energy 'The Word' accordingly 'brought into being to witness' this unfathomable worldly creation and within it placed His own 'Light' and by nature created the 'triple attributes' of worldliness to enable birth, nourishment and operation to work spontaneously according to His Divine Law "will" or 'Command'. If, in this gross world His Light was not there and the Divine Command to nurture and operate the creation was not there, then the gross, life-less world without the power of control would certainly have collided with one another and perished. But every particle of nature, beaded together in the chord of some infinite, unerring and perfect 'Command', is discharging its own individual responsibility and ever since the ages, this creation has been functioning within this Divine Command, it is functioning now and will continue to function hereafter.

Just as the sunlight emanates from the sun and in the rays of the sunlight all the virtues of the sun namely heat, light, energy, life sustenance etc. are present but of all these attributes, heat is the main attribute from which the rest of the attributes derive their power or life-current. In other words, heat is the main creative element in the sun from which all the other attributes get their power, energy or life.

‘ਮੋਹ’ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਦਮ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ, ਸੁਖ-ਆਰਾਮ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਮਨ-ਚਿਤ-ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧੱਸ, ਵੱਸ ਰਸ ਕੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਏ ਉਪਜਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਤੇ ਖਿਆਲ ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਜਾਂ ‘ਮੋਹ’ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਬੱਚੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਰੀਝਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਜਾਂ ਸੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਸਿਆਣਾ, ਆਪ ਹੁਦਰਾ ਤੇ ‘ਮਾਂ’ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ‘ਬੇ-ਸੁਰ’ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਦੇ ਨਿਘ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ-ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੋਗਦਾ ਅਤੇ ਠੱਕਰਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ— ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਚਾ ਆਪ ਹੁਦਰਾ ਹੋ ਕੇ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਪ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਖਿਆਲ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਉਹ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਆਪ ਹੁਦਰੇ-ਪਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਾਂ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਮਾਂ’ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗਲ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿੱਘਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇ ਕਰਿ ਧਾਇਆ ॥

ਤਾ ਭੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਿਸ ਮਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-478)

ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅੰਸ਼ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਦ-ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ‘ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਸਤਸੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗ ਪਵੇ ਤੇ ਉਹ ਠੱਗਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜਾਂ ‘ਇਲਾਹੀ-ਮਾਤਾ’ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀ ਹੋਈ, ‘ਇਲਾਹੀ-ਮਾਤਾ’ ਉਸ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਰੰਗ, ਰਸ, ਰੂਪ ਆਦਿ ਮਾਣ ਸਕਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

(ਪੰਨਾ-544)

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

(ਪੰਨਾ-1333)

In the same way, from the worldly ‘mothers love’ or attachment, all the ingredients needed for the child’s fulfilment namely effort, service, dedication, mercy, blessing, strength to face odds and for the child’s nurturing, comfort, welfare and development, the mother’s prayers and blessing which penetrate, reside and assimilate into her subconscious and spontaneously keep emerging and welling up. It is clear from this that it is from the mother’s love and faith that all the attributes (virtues) and thoughts emerge for the child’s benefit. Virtues which ensures the child’s nurturing and growth. This canopy of ‘mothers love’ or ‘attachment’ works on the child for so long as this child remains under the sway or harmony if the mothers thoughts, hopes, love-filled desires. When a child grows up, becomes independent, goes out of harmony with the mother’s love filled desires, and exerts his own will, he begins to distance himself from the warmth and blessings of the ‘mothers love’. Thus facing the consequences of his actions and getting knocked about. This means that when a child proclaims his independence and moves away from the mother’s love, then he faces the consequences of his actions himself. In spite of this ‘mother’s love’ and blessing remain exactly the same and when the child gets into difficulties that result from his own intelligence, and comes back to his mother, the mother once again embraces him and gives him her warm love and blessings.

If the son in great rage runs away, even then the mother does not keep it in her mind. (that is hold it against him)

478

This is exactly the same as when we, being His (God’s) children, in our me- mine (or ego) state, come under the influence of duality or in the clutches of maya or worldliness and turn our face away from His Love, then we divorce ourselves from the ever blessing divine mother’s grace. Even then, if the soul, through satsang (the association with the holy) some how awakens and wants to free himself from the thieving maya (worldliness) or want to go into the shelter of the Infinite Lord Waheguru - ‘The Divine Mother’, He (Waheguru), the Divine mother, in line with his character becomes merciful towards the seeker, then once again blesses him with the ability to enjoy all hue, relish, beauty etc.

Whoever seeks the Lord’s protection, the Lord embraces him to his bosom. This is the quality of the Lord.

544

Whosoever seeks your refuge O Lord You take care of him.

1333

ਕਾਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਕਵਾਉ' ਨਾਲ ਜਲ, ਥਲ, ਹਵਾ, ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਬਨਸਪਤੀ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਕੀਟ-ਪਤੰਗਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਰਚੀ, ਫਿਰ ਰਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ, ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ, ਸੁਆਦਾਂ, ਸੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ। **ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਕਰਤੇ ਦਾ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਹੀਂ?** ਜਿਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੇਹੱਦ ਖੂਬਸੂਰਤ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੁੱਲ ਦੀ ਖੂਬ-ਸੂਰਤੀ ਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਝੂਮ-ਝੂਮ ਕੇ ਬਾਉਰੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਰੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਵਾਂਗ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਰਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਮੈਲ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਤਾਂ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰਸ-ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਪਣਾ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਾਰੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫਲ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜੀਭ-ਰਸ ਅਥਵਾ ਖਾਣ ਦਾ ਸੁਆਦ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ। ਕੀ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਅਥਵਾ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।

ਮਾਂ-ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪਿਆਰ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਛੁਪੀ (latent) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ 'ਰੁੱਸਣ' ਜਾਂ 'ਬੇਮੁਖ' ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਸਦੀਵੀ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ 'ਮਾਂ' ਦਾ ਹਿਰਦਾ 'ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ' ਤੇ 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ' ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਮਿਹਰ', 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਜਾਂ 'ਮਿਹਰ' ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਅਸਲੀ, ਮੁਢਲੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ' ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਉਪਜਾਏ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ, ਅਮੁੱਕ, ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲਾਡ-ਲਡਾਉਂਦੀ, ਖੇਲ-ਖੇਲਾਉਂਦੀ, 'ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ', 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨ', 'ਅਉਂਗੁਣ ਕੋ ਨਾ ਚਿਤਾਰੇ', 'ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨ' ਬਖਸ਼ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਡੀ ਕਿਸੇ ਘਾਲਣਾ ਜਾਂ

The creator, through 'His Word' brought into being water, earth, air, ether, the under world and in it placed numerous variety of nature's creations like plants, animals, birds and lower forms. Not only did He create it, He also adorned it abundantly with variety, myriad's of hues, scents, tastes, appearance and forms. Isn't all this the Creator's Grace? For instance, from the multitude of the limitless beautiful flowers, if we cannot appreciate the beauty of any one of these flower's, its colours, its scent, the sight of an intoxicated flow sucking bee and like the honey bee, cannot enjoy the internal taste, then it does not mean that the 'Guru Grace' is not there. In fact it is because of our own intelligence and pollution (of the mind) that we cannot enjoy the gift's and blessings and by our own doing we remain divorce from the grace.

In the same way, each of the numerous fruits, on the becoming ripe and sweet is supplying its 'Grace'. But how often have we, before eating some fruits, first enjoy the beauty of its looks, or appreciate its colours, nay, more often then not, we don't even fully enjoy the taste while eating it. Isn't this one of the ways by which we are depriving ourselves from the continuous flowing of the blessing or 'Guru Grace'.

Between the mother and the child, mentally and physically, the channel of love & faith is flowing all the time, which before birth, no doubt remains latent, but, after that, even 'anger' and 'turning away' of the child is unable to erase. In other words, the existence of faith of mother's love is eternal but it is not beyond the law or cause of the 'triple attributes' (of worldliness). Even then the mother's heart is 'ever forgiving' and 'even merciful', and this feeling for her child can never be eliminated, no matter what the cause may be. For this reason the aroma of the emergence of the feelings of mother's love is referred to as 'blessings', 'mercy' and 'grace'. In the hearts of all mother's, the gift, 'mother's love' or attachment is a blessing from the Lord Waheguru. From the intrinsic point of view, the Lord Waheguru is only real, initial and divine mother. It is this 'Divine Mother' who with her divine, inexhaustible, unchangeable and infinite love fosters affection, initiates play, is ever benevolent ever merciful, takes no account of the misdeeds, without requesting shower's gifts. In Gurbani it is called 'Satgur Prasad' - The Grace Of The True Guru, because this 'Grace' or 'Blessing' does not depend on any of our efforts

ਕਰਤਵ-ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ 'ਪ੍ਰੇਸ਼ ਸਰੂਪ' ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ਬੋ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਜ, ਉਮਡ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਾਨੂੰਨ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਸਦੀਵੀ, ਅਟੱਲ, ਅਮੁੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, 'ਮਹਿਕ' ਹੈ, ਦਾਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਈ ਧੁੱਪ ! ਇਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਧੁੱਪ ਲਈ ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਦਮ, ਨਾ ਘਾਲਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਏ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਸਦੀਵੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਣਮੰਗਿਆਂ ਹੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ 'ਪਿਆਰ ਦਾਤਾਂ' ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾਤੇ ਵਲੋਂ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ—ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਅਨਾਜ, ਫਲ ਆਦਿ। ਅਸਚਰਜਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਅਣਮੰਗੀਆਂ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤਾਂ ਵੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੇਰੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥

ਮੈਂ ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਵਡਿਆਈਆ ॥

ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-73)

ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਜੋਤ' ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਅੰਸ਼' ਹਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਇਕ ਕਵਾਉ' ਦੁਆਰਾ ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੰਗ-ਰੇਖਾਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ 'ਉਮਤ' ਰਚ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪਣੀ 'ਅੰਸ਼' ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 'ਲੋੜਾਂ' ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਅਮੁੱਕ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੇਫਿਕਰ ਅਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ 'ਖੋਲ', 'ਪਰਪੰਚ' ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ (part) ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਲੋਕ ਸੁਖੀ' ਤੇ 'ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ' ਹੋ ਸਕੀਏ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਇਲਾਹੀ 'ਕਵਾਉ' ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੀ 'ਪ੍ਰੇਸ਼-ਪੁਰਖ', 'ਅਤਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ' ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ 'ਕਵਾਉ' ਜਾਂ ਰਚਨਾ ਵੀ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (projection) ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਹੁਕਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ (process) ਹੀ ਉਸ ਦੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਮਿਹਰ', 'ਕਿਰਪਾ' ਅਤੇ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ 'ਚਾਲ' ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਸ ਦੀ 'ਚਾਲ' ਵਿਚ 'ਜਵਾਰ ਭਾਟਾ', ਉਬਾਲ ਜਾਂ ਉਛਾਲ ਭੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੂਫਾਨ, ਹੜ੍ਹ ਆਦਿ। ਇਸੇ

or deeds. This 'embodiment of love' spontaneously, and by itself eternally springs forth, overflows and manifest itself like aroma from the being of Waheguru. The Grace of the Guru is not bound to any law and nor is there any preconditions for it. This is in fact the spontaneous, eternal, permanent, inexhaustible, illumination, aroma and gift of the Lord Waheguru which like the light giving heat of the sun, neither increases nor decreases. For this beneficial and comfort giving sunlight, we have never ever asked for it nor have we ever made any effort or toiled for to get this (gift of sunlight). This is why all this is purely Waheguru's blessing and Grace.

In the same way, forever, we are receiving without asking, numerous 'gifts of Love' from the Lord 'Waheguru'. For example air, water, fire, grain, fruits, etc. The wondrous thing is that together with the creation, the Lord Waheguru has blessed us with an abundance of all these numerous, divine gifts for which we made no request.

Forever and ever, day and night I praise Your excellences.

Without asking you give your gifts. Says Nanak O man reflect over the True Lord.

73

As all beings have the 'light' of the Infinite Waheguru within them, then we are the off-springs (or children) of Waheguru. Waheguru through His 'One Word' created a multifarious community of people with diverse characteristics and at the same time, blessed His children with abundant and inexhaustible gifts to fulfil every kind of need so that we can play our own individual part, free from worry and care in the drama of this materialistic world of the 'three attributes' and enjoy 'peace and comfort in this world' and 'happiness in the world hereafter.'

In fact whatever that has emanated from the 'Word', all that is the manifestation of the 'Grace of the Guru'. Waheguru Himself is a 'Being of Love' 'Essence of Love', 'Father and Mother'. For this reason, His 'Word' or creation too is the manifestation or projection of the Divine Love which in Gurbani is called the 'Will' (or Command). The process of this manifestation or projection of this Divine Love is His blessing, mercy, compassion and the 'Grace of the Guru'.

The momentum of creation has a specific direction but sometimes this momentum experiences a disturbance or an eruption like a typhoon, flood etc. In the

ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨੀ ਵਲਵਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਛਾਲ ਤੇ ਉਬਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਇਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋਂ ਰਵਿ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਵੇਰਾਗ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਗ ਡੁਟਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਭੋਲੇ-ਭਾਇ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ-ਮਈ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰਿਝਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭੀ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪਿਆਰ ਉਮੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੀਬਰ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੇ ਉਛਾਲ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਪਾ, ਜੁੱਸਾ, ਪਿਘਲ ਕੇ, ਉਬਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹਰਕਤਾਂ ਵਿਚ ਜਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਨੱਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦੀ, ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਹੋਈ, ਸੌਹਣੇ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਡੂੰਘੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਸੂਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਸਾਹਿਜੇ ਹੀ ਫੁੱਟ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜੁੱਸਾ, ਪਿਆਰ-ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਪਿਘਲ ਕੇ, 'ਦੁੱਧ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ਉਛਲ ਕੇ ਵਗ ਟੁਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੋਲ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਤੀਬਰ ਵੇਗ ਦੇ ਉਛਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਯਾ ਜਾਦੂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੋਰ-ਮਾਮੂਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਤਰੰਗ ਯਾ ਉਛਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਐਨੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤ ਯਾ 'ਪਿਆਰੇ', ਜਦ ਕਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਇ 'ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ' ਵਿਚ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ 'ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ' ਦੇ ਅਨੱਖੇ, ਭੋਲੇ-ਭਾਇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਜਵਾਬ (response) ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਭੀ ਆਪਣੇ 'ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ' ਤੇ ਰੀਝ ਕੇ ਉਛਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਚਰੋਂ-ਘਰੋਂ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤਾਂ—'ਨਾਮ', 'ਪ੍ਰਿੰਮ ਪਿਆਲਾ', ਅਤੇ 'ਸੇਵਾ' ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੂੰਹ-ਮੰਗੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਥਵਾ 'ਨਦਰਿ ਕਰਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕਉਡੀ ਅਗੂ ਭਾਗ ਰਾਖੇ
ਤਾਹਿ ਗੁਰ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ। (ਕ.ਭਾ.ਗੁ.111)

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਰੂਰੀ ਨੁਕਤਾ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ' ਦੇ ਤਨ-ਮਨ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਸੋਚਣੀ ਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਹ 'ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ', ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਉਪਜਦੀ ਤੇ ਰੁਮਕਦੀ ਹੋਈ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪਿਆਰ-ਰੋਂ' ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਸਦੀਵੀ, ਅਟੱਟ, ਅਮੁੱਕ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰੀ ਹੈ ਜੋ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ' ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਉਮੱਡ ਕੇ, ਉਛਲ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ

same way disturbances and eruptions too can affect human emotions. For instance - in the mother's heart there is a spontaneous flow of love for her child, but sometimes in the event of a separation from a child, the emotions of love are so overwhelming that they are transformed into tears which roll down the eyes. In this way when a child in its innocence is able to please its mother with a love-filled action, a special kind of love wells up in the mother's heart for her child. In this surge that arises out of the intense emotion of mother's love, the mother's whole self and psyche melts, boils over and is observable in her extraordinary actions. In wonderful ways she cuddles, and plays with the child and gives advice with words filled with love and hope. From the depths of her love-filled heart, a lot of goodwill and blessings spontaneously blossom for the child. The mother's blood and her whole physical self melts with the warmth of love, changes into milk that fills her bosom and spurts out to keep flowing thereafter. This whole play is the manifestation or magic of the intense excitement, the affection and faith that the mother's love generates. In this way, many a time, the not so common waves or impulses operate outside the parameters of the normal law of creation.

Exactly in the same way Waheguru's bhagats or 'beloveds' in a state of intense faith, get intoxicated in Waheguru's love and make an offering with faith, then like the mother, Waheguru, in response to the innocence and love-filled faith of His beloved bhagats, He too is pleased and overwhelmed. He distributes divine gifts- of 'Naam', 'cup of affection', 'service' etc. and also settles numerous other sought for gifts. In Gurbani this is called the 'Guru's Grace' or 'Nadar Karam'. In Sikh history numerous examples are available of such cases.

Whoever offers the guru a coin of even the smallest value with faith, worship and love, the Satguru in return blesses him gift of all treasures. Kabit B.G111

There is another point that needs to be understood here. The inclination of love for the child is infused in the worldly 'mother's' mind and body. In all kinds of thoughts, attitudes and activities, this 'inclination of love', automatically develops in her and gently it makes its vibrations felt. In the same way, the 'flow of love' or blessings or the 'Grace of the Guru' is eternal, uninterrupted and continuous. This gushes forth from the being of the 'Divine Father and Mother', it overflows, manifests

ਹਰ ਸ਼ੈ ਦੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਸਗਲ ਜੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੀਅ-ਦਾਨ' ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਰੋ' ਦੇ ਵੇਗ (flow) ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ ।

ਇਸ ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਜੀਵਨ-ਰੋ' ਦੀ ਚਾਲ 'ਜੀਵ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਵਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਜੀਵ ਆਪ ਇਸ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਸਿਆਣਪ ਅਥਵਾ ਹਉਮੈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਵੇ । ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਨਿਘ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦ ਤਕ ਸੂਰਜ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਤੋਂ 'ਓਹਲੇ' ਨਾ ਹੋਈਏ । ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੁਖਦਾਈ ਧੁੱਪ ਤੋਂ 'ਵਾਂਝੇ' ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੈ-ਨਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ । ਜਦ 'ਜੀਵ' ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਕੇ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵ ਇਲਾਹੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੁਦਰੇ ਜਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਵਹਾਰ ਦੀ ਠੰਢਕ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ 'ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ' ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ ।

ਇਥੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਬੇੜ ਸਾਡੀ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਾਡੀ 'ਯਾਦ' ਵਿਚ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ' ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਜੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ, 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ' ਦੀ 'ਯਾਦ' ਜਾਂ 'ਸਿਮਰਨ' ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਡੋਰ, ਇਲਾਹੀ ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਗੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁੜ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਮਾਣ ਸਕਾਂਗੇ ।

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁਬਿਧਿ ਧਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-98)

ਤੁਧੁ ਚਿਤ ਆਏ ਮਹਾ ਅਨੰਦਾ ਜਿਸੁ ਵਿਸਰਹਿ ਸੋ ਮਰਿ ਜਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-749)

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਦਿ ਵੀਸਰੈ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥ (ਪੰਨਾ-813)

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ—

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਰਖੁ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥.....

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਸਹਿ ਸੁਖ ਮੰਦਰਿ ॥

itself in every particle within every element of the creation and gives the 'gift of life' to all the beings.

The name of this continuous flow of 'love current' is **"Guru's Grace"**

Its 'flow' is referred to as 'Will' (or command)

The flow of this divine 'life current' continues to take place so long as man through his intelligence or ego does not obstruct its flow. We can make use of the warmth of the sun as long as we do not 'move' away from the 'presence' of the sun. If we 'move away' from the comfort of the sunlight, then it is due to our own negligence and not that of the sun. When man forgets the Creator and renegades (or turns away), an obstacle is placed in the flow of divine blessing or 'Guru's Grace' and he remains bereft of divine blessings and because of his own doing or like a lost child, remains divorced from the cool fountain of 'Guru's Grace'. Under the influence of worldliness and according to (Guru Ji's observation) 'I reap whatever I sow', man does deeds and faces the consequences.

This whole point rests on our omission (or neglect), or on our acknowledgement (or remembrance). When we forget about our 'Divine Mother', then we ourselves place an obstacle in the flow of 'Guru's Grace', and by our own doing remain devoid of this 'Guru's Grace.' If we can once again come out of our 'forgetfulness' and connect ourselves to the remembrance or simran of the "Divine Mother", then our mind's chord will reconnect itself to the divine flow and once again we will be able to enjoy the protection of 'Guru's Grace'.

They forget the Lord, and they suffer in pain. Afflicted with hunger, they run around in all directions. 98

When You come to mind, I am totally in bliss. One who forgets You might just as well be dead. 749

Pain comes, when one forgets Him. Peace comes when one remembers God. 813

This is why the Fifth Guru has given us this message:-

By His Grace, you partake of the thirty-six delicacies; enshrine that Lord and Master within your mind. 269M5L13.....

By His Grace, you dwell in the palace of peace; meditate forever on Him within your mind.

ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਇ ਸਦਾ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰੰਗ ਰਸ ਭੋਗ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ ਧਿਆਵਨ ਜੋਗ ॥

(ਪੰਨਾ-269)

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਰੋਗ ਕੰਚਨ ਦੇਹੀ ॥
ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ਤਿਸੁ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰੇ ਸਗਲ ਛਿਦ੍ਰ ਢਾਕੇ ॥
ਮਨ ਸਰਨੀ ਪਰੁ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਭ ਤਾ ਕੇ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਭੂਖਨ ਪਹਿਰੀਜੈ ॥
ਮਨ ਤਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਕਿਉ ਆਲਸੁ ਕੀਜੈ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਾਗ ਮਿਲਖ ਧਨਾ ॥
ਰਾਖੁ ਪਰੋਇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨੇ ਮਨਾ ॥... ..
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪੁ ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਹੁ ਸਦਾ ਅਨੂਪੁ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ॥
ਤਿਸਹਿ ਜਾਨੁ ਮਨ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-270)

ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਜੂਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਅਤਿਅੰਤ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨੇਕਾਂ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ, ਏਹੜ-ਤੇਹੜ, ਸਿਆਣਪਾਂ, ਚਲਾਕੀਆਂ ਘੋਟ-ਘੋਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ, 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ,' ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ' ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੋ ਕੇ, ਤ੍ਰੇ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਧੀਨ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਏ' 'ਹੁਕਮ' ਦੀ 'ਰਜਾ' ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਅਤੇ ਅਭੇਲ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ—

ਛੱਡਿ ਸਗਲ ਸਿਆਣਪਾ ਸਾਚਿ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-51)

ਤਜਹੁ ਸਿਆਨਪ ਸੁਰਿ ਜਨਹੁ ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-281)

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲੇਹਿ ਇਆਨੇ ॥
ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਬਹੁ ਡੁਬੈ ਸਿਆਨੇ ॥ (ਪੰਨਾ-288)

By His Grace, you abide with your family in peace; keep His remembrance upon your tongue, twenty-four hours a day.....
By His Grace, you enjoy tastes and pleasures; O Nanak, meditate forever on the One, who is worthy of meditation 269

By His Grace, you have a healthy, golden body; attune yourself to that Loving Lord.
By His Grace, all your deficits are covered; O mind, seek the Sanctuary of God, our Lord and Master.....
By His Grace, you wear decorations; O mind, why are you so lazy? Why don't you remember Him in meditation?.....
By His Grace, you have land, gardens and wealth; keep God enshrined in your heart..
By His Grace, your form is so beautiful; constantly remember God, the Incomparably Beautiful One.....
By His Grace, your works are completed; O mind, know Him to be close at hand....

270

Of the 8,400,000 types of life forms, only man is blessed with a sharp mind, whereas all other life forms have just enough knowledge to enable them to lead their life. Being supreme amongst all the life forms, Waheguru has blessed man with an extremely sharp mind. With this mind he performs mental acrobatics, rationalises his actions, imposes his intelligence and makes cunning moves. In so doing he forgets his Creator, the "Divine Mother", the 'Supreme Father', renegades (or turns away) and become ignorant of the 'Divine Will'. He suffers consequences by acting under the influence of the three worldly attributes. The rest of the 8,400,000 life forms subconsciously and unknowingly **live by the preordained or inlaid 'Will'** because of their limited intelligence. For this reason their evolvement (to a higher form of life) is automatically taking place. That is why the Guru has given this advice to human beings.

Give up all your clever mental tricks, and lovingly attune yourself to the True Word of the Shabad. 51

Give up your cleverness, good people — remember the Lord God, your King! 281

Take the Guru's advice, you ignorant fool; without devotion, even the clever have drowned. 288

ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-646)

ਮਨ ਸਿਆਣਪ ਛੋਡੀਐ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸਮਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ-440)

ਸਾਡੇ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤੀਆਂ, ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਚਾਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੇਮੁਖਾਂ (prodigal sons) ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਮੁੜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਧੁਰੋਂ ਗੁਰੂ, ਪੈਗੰਬਰ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਭੇਜੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵੱਲ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਤਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ।

ਸਾਧ ਪਠਾਏ ਆਪਿ ਹਰਿ ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-929)

ਸਾਧ ਰੂਪ ਅਪਨਾ ਤਨੁ ਧਾਰਿਆ ॥

ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਆਪਿ ਉਥਾਰਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1005)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਰਚਣ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ 'ਕਵਾਉ' ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਜੋਤ' ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ—

ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਸਭਨਾ ਦੇਇ ਅਧਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-713)

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਧੁਰੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਾਂ 'ਆਤਮਿਕ ਦੇਣ' ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਥਵਾ ਸਾਡੀ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅੰਸ਼ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ ਘਟ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-542)

ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੇ ॥

ਤੁਮ ਹੀ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਮਨੁ ਬਿਗਸਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-740)

'ਮਿਹਰ', 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ', 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰ' ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਅੰਗ ਹਨ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

Renounce your petty arguments, and realize the Word of the Guru's Shabad. 646

Renounce your cleverness, O my mind, and reflect upon the Word of the Guru's Shabad. 440

Our Divine Father and Mother had the foreknowledge that man, under the influence of his sharp intelligence, with his scheming and rationalising, could forget his Supreme Lord, the bestower of gifts. For that reason ever since the beginning, to get His 'prodigal son' out of this stage of 'forgetfulness' and readmit him into the warm and comfortable shelter of the "Guru's Grace", Waheguru sent into the world gurus, prophets, pirs, fakirs, sadhus, sants, evolved souls and gurmukh beloveds according to the need. These (messengers of god) revealed to these people the message according to the time and (prevailing) condition.

The Lord Himself sent His Holy Saints, to tell us that He is not far away. 929

The Holy Saint is the very embodiment of the Lord's form. He Himself saves us from the great fire. 1005

From the above discussion it is clear that, at the time of creation, the Infinite Waheguru only once through His 'Word' brought everything into being and placing His 'light' into it, He made all the necessary arrangements for it function through His Will. All this is the blessing of the Infinite Waheguru the 'Being of Love' and the symbol of the eternal 'Grace of the Guru'. This is why in Bani He is referred to as

You are always forgiving, and always merciful; You give support to all. 713

In the same way coming from the source. Gurbani too is the Creator's blessing or the 'Grace of the True Guru' or the 'Divine Gift'. In the heart of the creator our 'Divine Mother', there is an enormous love for His children. That is why in Gurbani, the Infinite Waheguru is addressed to as "Beloved". "Most Beloved", Being of Love.

He is so dear to me; He fascinates my mind; the Lord is the ornament of my heart, the support of the breath of life. 542

You are my Beloved, the Support of my breath of life. Beholding You, gazing upon You, my mind blossoms forth. 740

The sentiments of compassion, blessing, grace, Grace of the Guru are the hue and parts of this divine 'affection' or love.

In the mother's heart too, there is overwhelming love for her child even though the child is not with her and

ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤੇ ਭੁੱਲੇ ਜਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦੀ 'ਸੁੰਹ' ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਗਲ ਲਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਦਾ ਨਿੱਘ ਤੇ, ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਲਈ ਲੱਚਦੀ ਤੇ ਤਾਪਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੱਲ ਸੁਨੇਹੜੇ ਭੇਜ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਤੇ ਖਿੱਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ', ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 'ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ' (ਤਾਰ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਜਾਂ 'ਤਾਰ' ਜਾਂ ਵੇਗ (flow) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤੀਕ' ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ' ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਤ੍ਰ ਰਵਿ ਰਿਹਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ, 'ਤਾਰ', ਰਵਾਨਗੀ, ਸਦੀਵੀ, ਅਮੁੱਕ ਅਤੇ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜੀ ਮਾਤਾ ਹਰਿ ਜੀ ਪਿਤਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ॥

ਹਰਿ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸਾਰ ਕਰੇ ਹਮ ਹਰਿ ਕੇ ਬਾਲਕ ॥

ਸਹਿਜੇ ਸਹਜਿ ਖਿਲਾਇਦਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਆਲਕ ॥

ਅਉਗਣੁ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰਦਾ ਗਲ ਸੇਤੀ ਲਾਇਕ ॥ (ਪੰਨਾ-1101)

ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਤਾਂ ਅਭੌਲ ਅਤੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਆਪਣੇ 'ਹੁਕਮੀ' — ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਰੂਪੀ ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ 'ਸੁਰ' ਹੋ ਕੇ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਬਲ 'ਹਉਮੈ' ਅਤੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸ਼ੈ ਨੂੰ ਘੱਖਦਾ ਅਤੇ ਪਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਬਾਬਤ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ 'ਕਰਤੋ' ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਾਬਤ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ, ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ, ਸਿਆਣਪਾਂ, ਸ਼ੰਕੇ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਘੱਟ-ਘੱਟ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਕਿੰਤੂ' ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰੀ 'ਨਾਸਤਿਕਤਾ' ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ 'ਤਾਰ' ਜਾਂ 'ਵੇਗ' ਤੋਂ ਬੇਸੁਰਾ ਹੋ ਕੇ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਦੀ ਤਾਰ (connection) ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੁਰ' ਵਿਚ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਲ-ਜੋਲ (connection) ਓਪਰਾ, ਫੋਕਾ ਤੇ ਲਾਭਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਤਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾ ਮਿਲਣ (lack of inner communication)

she cannot bear the separation from her child and continues to get feedback about this wayward child. She is waiting and pining to once again embrace this child and give him the warmth of her bosom and the comfort of mother's love. She keeps sending messages to her child and continues to encourage and draw him to herself.

In the same way our 'Divine Mother', Waheguru, cannot bear the separation from His people and for that reason He has in built, this 'attraction of love' or chord, in the innate life flow of the creation. This pull of Divine Love or chord or flow is a symbol of Waheguru's graciousness, blessing and the 'grace of the guru' which is inlaid in each and every life form or all engulfing within and the pull, 'link', flow of this love is eternal, illimitable and timeless.

The Dear Lord is my mother, the Dear Lord is my father; the Dear Lord cherishes and nurtures me.

The Dear Lord takes care of me; I am the child of the Lord.

Slowly and steadily, He feeds me; He never fails.

He does not remind me of my faults; He hugs me close in His embrace. 1101

The rest of the 8,400,000 life forms, according to Waheguru's command, unwaveringly and spontaneously harmonise themselves with the flow of the 'Grace of the Guru'. But man, with his inflated ego and sharp intelligence, scrutinises and investigates every thing and draws conclusions according to the hue or level of his consciousness. In the same way by delving into varied questions and answers, schemes and maxims, cunning, doubts and philosophies, he has become critical of the very existence of Waheguru and His blessings. Very often through making such criticisms he becomes a 'disbeliever' or a sceptic. In this way man goes out of harmony with the Divine link or flow of faith, and divorces himself from the 'Grace of the Guru'.

The connection between individuals depends on the faith each has in the other. This faith keeps them 'in tune' while they intrinsically communicate with each other. When the link or connection of faith breaks down or becomes loose, then that connection becomes superficial, hollow and without merit. In other words when there is a lack of inner communication between them,

ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਰੀਝਾਂ, ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ (difference) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅੰਤਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਸੁਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰੀਵ ਮੇਲ-ਜੋਲ, ਸਾਂਝ ਜਾਂ ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਸਿਆਣਪਾਂ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਿਆ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮ ਮੇਲ-ਜੋਲ (Spiritual communion) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ 'ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ', ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ—'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਜੋ ਦਿਲ ਮਿਲਿਆ ਸੁ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ
ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਸੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-725)

ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ ਮਿਲੇ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ ॥
ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਜੋ ਮਿਲੇ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-791)

ਇਸਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਨ—

1. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਣਾ।
2. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਜਾਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਣਾ।
3. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ 'ਇਲਾਹੀ ਵੇਗ' ਜਾਂ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਦੁਆਰਾ ਬੇਸੁਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਜਾਣਾ।

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥
ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥ (ਪੰਨਾ-135)

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ 'ਭੁਲਿਆ' ਤੇ 'ਬੇਮੁਖ' ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਉਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਉਪਜੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ॥
ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥ (ਪੰਨਾ-343)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਿਸਾਸੁ ਹੋਇ
ਹਰਿ ਜੀਵਤ ਮਰਤ ਸੰਗਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-401)

differences arise in their thoughts, wishes and imagination. Externally they may be staying together and communicating with each other, but internally they are not in tune. Consequently communication, sharing or togetherness among them cannot take place.

In the same way, if through our intelligence or mistrust a doubt is created in the faith and trust, then our spiritual communion with the soul within does not take place. This results in us being divorced from the 'divine light', blessings and the 'Grace of the Guru'. The fault or blame for all this lies on our neglect-ignorance and not on the 'Grace of the Guru'.

She who meets her Beloved in her heart, remains united with Him; this is truly called union. 725

By uniting, the united one is not united; he unites, only if he is united. But if he unites deep within his soul, then he is said to be united. 791

The main reasons for these are-

1. Lose faith in the existence of Waheguru and forget Him or to turn away from Him.
2. Ignorant or indifferent about the blessings or the 'Grace of the Guru'.
3. Through ones own craftiness and intelligence go out of tune with Waheguru's Will that operates in the form of 'Divine Current', or flow and thus break off from the chord of Waheguru's love.

Forgetting the Transcendent Lord, all sorts of illnesses are contracted. Those who turn their backs on the Lord shall be separated from Him and consigned to reincarnation, over and over again. 135

For this reason for those who have 'forgotten' and have 'turned away' from Waheguru Gurbani has the following words of encouragement -

In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, faith wells up. Outwardly, and deep within, God's Light is always radiant. 343

In the Sat Sangat, the True Congregation, this faith is established, that the Lord is with us, in life and in death. 401

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਉਪਜੈ
ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-694)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਤ ਦਿੜਤਾ ਆਵੈ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-981)

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਤਿਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਭੇਟਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ॥ (ਪੰਨਾ-521)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਉ ਭਾਉ ਸਹਜੁ ਬੈਰਾਗ ਹੈ । (ਵਾ.ਭਾ. ਗੁ 3/13)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭੈ ਭਾਇ ਨਿਜ ਘਰਿ ਪਾਇਆ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ 3/20)

ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਫਿਰ 'ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਿ ਸਗਲ ਭੈ ਲਾਭੇ ਦੁਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਦਇਆਲੁ ਹੋਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਆਮੀ
ਪ੍ਰਭਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਿਆਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-615)

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਿ ਗਹੀ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ॥
ਗੁਰ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਵਡਭਾਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-866)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਆਤਮਿਕ ਖੋਲ ਦਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਤੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਾਧਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-12)

ਇਸ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੇਠਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ।

ਹਾਂ ਜੀ : ਇਹ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’—

ਪਿਆਰ ਦੀ ਗਲਵਕੜੀ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਨਿੱਘ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਲਾਡ-ਲਡਾਉਣਾ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਖੋਲ-ਖਿਲਾਉਣਾ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਉਮਾਹ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਚਾਉ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਖੇਡਾ ਹੈ

ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਛਾਲ ਹੈ

Without the Saadh Sangat, the Company of the Holy, love for the Lord does not well up; without this love, Your devotional worship cannot be performed. 694

But when he joins the Sat Sangat, the True Congregation, he is confirmed in his faith, and he is saved by the Name of the Lord. 981

O Nanak, they enshrine love for the Lord, meeting the Saadh Sangat, the Company of the Holy. 521

In the company of the holy congregation man keeps fear and love (in his heart) and remains in a state of longing. Var Bh 3/13

In the company of the holy congregation man keeps fear and love (in the heart) and discovers his real self. Var Bh G 3/20

We must recite these lines with understanding, understanding the underlying meaning, and while working through them we must, over and over again seek the shelter of the Satguru. Then by becoming the deserving disciples of the ‘Grace of the Satguru’ we need to make good our life.

In God's Sanctuary, all fears depart, suffering disappears, and peace is obtained. When the Supreme Lord God and Master becomes merciful, we meditate on the Perfect True Guru. 615

I have renounced everything, and grasped the Sanctuary of God. By great good fortune, the Guru has become pleased and satisfied with me. 866

The Satguru has shown only one extremely simple way towards experiencing this Divine Play.

Join the Saadh Sangat, the Company of the Holy; vibrate and meditate on the Jewel of the Naam. 12

The essence of this whole essay is given below -

The Guru's Grace is the manifestation of Divine Love

Yes! This ‘Grace of the Guru’

is the embrace of love

is His warmth

is the cuddling by Him

is the play of His drama

is His exuberance

is His joy

is His bloom

is the surge of His love

ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਬਾਲ ਹੈ
ਰਸ ਹੈ
ਮਹਾਂ ਰਸ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ—

ਫੁਲ-ਫੁਲ ਪੈਣਾ ਹੈ
ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੀਂ ਤੱਕਣੀ ਹੈ
ਉਸਦੀ ਤਕਣੀ ਦਾ ਜਾਦੂ ਹੈ
ਤਕਣੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ
ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ
ਮਸਤੀ ਦੀ ਰੋਂ ਹੈ
ਰੋਂ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ

ਜੋ—

ਰਸ ਰੂਪ ਹੈ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ
ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੈ
ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਹਾਂ ਜੀ ! 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਬਾਤ—

ਅਮੁਕ ਹੈ
ਅਥਾਹ ਹੈ
ਅਮਿਤ ਹੈ
ਅਟੁਟ ਹੈ
ਸਦੀਵੀ ਹੈ
ਭਰਪੂਰ ਹੈ
ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ।

ਇਹ—

ਓਤ-ਪੋਤ ਲਪਟਾਈ ਹੈ
ਕਾਨੂੰਨ ਰਹਿਤ ਹੈ
'ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ' ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਦਾਤਾ—

'ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ' ਹੈ

is the boiling over of His love
is relish
is the supreme pleasure.

In this way, this is

the overflow of His love
the heart rendering sight of His love

the glance of His magic
the intoxicant of His glance

the intoxication of the intoxicant
the current of ecstasy
the flow of current

which

is filled with relish
is the manifestation of His form

is spontaneous
is omnipresent.

O, yes! the revelation of the 'Grace of the Guru'

is inexhaustible
is endless

is immeasurable
is everlasting

is forever
is abundant
is unceasing.

This
is all inter-twined
beyond law
'neither the power to ask nor the power to give'

The bestower of (all) this -

is forever benevolent

‘ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ’ ਹੈ
 ‘ਅਉਗੁਣ ਕੋ ਨਾ ਚਿਤਾਰੈ’ ਹੈ
 ਸਰਬ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਹੈ
 ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ।

‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਵਲਵਲਿਆਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ । ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੇ ਅਥਾਹ-ਅਮਿਤ-ਸਦੀਵ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ, ਬੀਂਦੇ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਧੁੱਪ’ ਸੂਰਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ‘ਪ੍ਰਤੀਕ’ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ।

ਜਿਥੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੈ ।
 ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਥੇ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ ਤੇ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ, ਸਰਬ ਭਰਪੂਰ, ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਈ, ਸਦੀਵੀ, ਪ੍ਰਮ-ਸਰੂਪ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਅਟੁੱਟ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ।

ਦੇਵਣਹਾਰ ਦਾਤਾਰੁ ਕਿਤੁ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ॥

ਜਿਸੁ ਰਖੈ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹੀਐ ॥

ਕੋਇ ਨ ਕਿਸਹੀ ਵਸਿ ਸਭਨਾ ਇਕ ਧਰ ॥

ਪਾਲੇ ਬਾਲਕ ਵਾਗਿ ਦੇ ਕੈ ਆਪਿ ਕਰ ॥

ਕਰਦਾ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਣੀਐ ॥

ਸਰਬਧਾਰ ਸਮਰਥ ਹਉ ਤਿਸੁ ਕਰਬਾਣੀਐ ॥

ਗਾਈਐ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ਗਾਵਣ ਜੋਗਿਆ ॥

ਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ਤਿਨੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗਿਆ ।

(ਪੰਨਾ-957)

is forever merciful
 does not dwell on our shortcomings
 is all virtuous
 is omnipresent.

It is the blessing of the ‘Grace of the Guru’, that is operating in our thoughts, emotions, desires, and all other facets of human life. In the abundant, immeasurable, eternal ocean of the ‘Grace of the Guru’, we live, abide, interact and (eventually) merge into it

Just as the ‘sunlight’ is the ‘manifestation’ or sign of the presence of the sun, in the same way the ‘Grace of the Guru’ is the manifestation of Waheguru.

Where there is ‘Grace of the Guru’ Waheguru Himself is there.
 Where there is Waheguru, the ‘Grace of the Guru’ is there (too).

Thus Waheguru is the ‘Grace of the Guru’ and the ‘Grace of the Guru’
 is
 Waheguru.

To remain thankful to this ‘Grace of the Guru’ that is omnipresent, all fulfilling, all joyous, eternal, embodiment of love; and spontaneously and unceasingly doing simran, **is the aim and purpose of our life.**

He is the Great Giver, the Generous Lord; with what mouth can I praise Him?

In His Mercy, He protects, preserves and sustains us.

No one is under anyone else's control; He is the One Support of all.

He cherishes all as His children, and reaches out with His hand.

He stages His joyous plays, which no one understands at all.

The all-powerful Lord gives His Support to all; I am a sacrifice to Him.

Night and day, sing the Praises of the One who is worthy of being praised. Those

who fall at the Guru's Feet, enjoy the sublime essence of the Lord.

957

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬਾਬਤ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਖਿਆਲ, ਕਲਪਨਾਵਾਂ, ਨਿਸਚੇ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ 'ਮਨੋਕਲਪਤ' ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਲਈ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਆਮ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਲਈ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ ਵੀ ਬਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਤਿਅੰਤ ਹਿਰਦੇ ਵੇਧਕ ਅਸਹਿ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਜੁਲਮ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਸਭ ਅਨੱਖੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਹਿਰਦੇ-ਵੇਧਕ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਘਿਰਣਾ-ਯੋਗ ਜੁਲਮ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ, ਦੇਵਤੇ ਜਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—

ਦੁਖਾਂ-ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ।

ਨਿਜੀ ਗਰਜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ।

ਵੈਰ ਜਾਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ।

ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਕਲਿਆਣ ਲਈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਰੀਝਾ ਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਮਿਹਰਾਂ ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਲਈ ਕੀਤੇ ਇਹ ਵੱਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਵਰਜਤ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮਨਮੁਖਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝੈ ਬਪੜੀ ਨਿਤ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਵਰਤ ਨੇਮੁ ਸੂਚ ਸੰਜਮੁ ਪੂਜਾ ਪਾਖੰਡਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਤਰਹੁ ਕੁਸੁਧੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬੋਧੇ ਜਿਉ ਹਸਤੀ ਛਾਰੁ ਉਡਾਏ ॥

ਜਿਨਿ ਉਪਾਏ ਤਿਸੈ ਨ ਚੇਤਹਿ ਬਿਨ ਚੇਤੇ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-1423)

ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ

ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥

(ਸਵੱਯੇ ਪਾ: 10)

LEKH 8 GURPARSAAD

In the world many diverse thoughts, assumptions, beliefs and forms have been attributed to God and to satisfy one's individual form of 'assumption', different rites and ritual, worship and recitation and sacrifices are performed. Out of all of them animal sacrifice is most common. In many places to placate the demi God's, human beings are also offered as sacrifice. Apart from this, what is more painful are the wars and quarrels that take place in the name of religion and under whose name unbearable and unspeakable atrocities are committed.

These unusual rites & rituals, heart-rendering sacrificing and revolting atrocities are committed to please one's deities, demigods, or to please God. The purpose for doing all of this is generally-

- to relieve oneself from difficulties and torment.
- to satisfy individual desires
- to settle scores or take revenge
- to seek one's emancipation and salvation

Wanting to please God, in order to get His mercy or blessing through these superficial rites and rituals sacrifices and atrocities is forbidden in Gurbani and these (ways) have been severely condemned.

The wretched, self-willed manmukhs do not realize His Will; they continually act in ego. By ritualistic fasts, vows, purities, self-disciplines and worship ceremonies, they still cannot get rid of their hypocrisy and doubt. Inwardly, they are impure, pierced through by attachment to Maya; they are like elephants, who throw dirt all over themselves right after their bath. They do not even think of the One who created them. Without thinking of Him, they cannot find peace. 1423 m4L5

*The whole world is entangled in deeds of falsehood.
They never ever will attain God realisation Sawayeh P.10*

ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ (grace) ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰਵੇਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲੇਖ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—

'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਹਨ—ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਵਿਚ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ' ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਰਜ ਹੈ । ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ 'ਪੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਜਾਂ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਵਾਰੀ 'ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਯਾਦ ਆਵੇ ਕਿ ਇਹ ਬਾਣੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਜਾਂ 'ਦਾਤ' ਹੈ । ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਰਚੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ 'ਆਤਮਿਕ ਰੋਸ਼ਨੀ' ਵਿਚ, ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਯਾਤਰਾ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰ ਸਕੀਏ ।

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਬਾਣੀ ॥

ਗੁਰ ਸਿਖਾਂ ਕੈ ਮਨਿ ਪਿਆਰੀ ਭਾਣੀ ॥

ਉਪਦੇਸੁ ਕਰੇ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ

ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀਆ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ-96)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰੀ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਦਾ 'ਪ੍ਰਤੀਕ' ਹੈ ।

'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਦੀ ਦਾਤ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਘਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਸਾਡਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੱਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸਗੋਂ ਨਿਰੋਲ 'ਦਾਤੇ' ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ 'ਦੇਣ' ਹੋਵੇ ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ', 'ਪ੍ਰਿਅ', 'ਮਾਤਾ', 'ਪਿਤਾ' 'ਬੰਧਪ' ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਬਿਆਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਾਤਾ ॥ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ-103)

ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਬੰਧਪ ਤੁਹੈ ਤੂ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਜਾ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਜਾਸੁ ॥

(ਪੰਨਾ-818)

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੀਤ' 'ਪ੍ਰੇਮ', 'ਪਿਆਰ' ਦੀ ਝਲਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ । ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ', 'ਪ੍ਰਿਅ-ਰਸ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮ' (embodiment of love) ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ

is forever merciful

does not dwell on our shortcomings

is all virtuous

is omnipresent.

It is the blessing of the 'Grace of the Guru', that is operating in our thoughts, emotions, desires, and all other facets of human life. In the abundant, immeasurable, eternal ocean of the 'Grace of the Guru', we live, abide, interact and (eventually) merge into it

Just as the 'sunlight' is the 'manifestation' or sign of the presence of the sun, in the same way the 'Grace of the Guru' is the manifestation of Waheguru.

Where there is 'Grace of the Guru' Waheguru Himself is there.

Where there is Waheguru, the 'Grace of the Guru' is there (too).

Thus Waheguru is the 'Grace of the Guru' and the 'Grace of the Guru'

is

Waheguru.

To remain thankful to this 'Grace of the Guru' that is omnipresent, all fulfilling, all joyous, eternal, embodiment of love; and spontaneously and unceasingly doing simran, **is the aim and purpose of our life.**

He is the Great Giver, the Generous Lord; with what mouth can I praise Him?

In His Mercy, He protects, preserves and sustains us.

No one is under anyone else's control; He is the One Support of all.

He cherishes all as His children, and reaches out with His hand.

He stages His joyous plays, which no one understands at all.

The all-powerful Lord gives His Support to all; I am a sacrifice to Him.

Night and day, sing the Praises of the One who is worthy of being praised. Those

who fall at the Guru's Feet, enjoy the sublime essence of the Lord. 957

‘ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ’ ਹੈ
 ‘ਅਉਗੁਣ ਕੋ ਨਾ ਚਿਤਾਰੈ’ ਹੈ
 ਸਰਬ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਹੈ
 ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ।

‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਵਲਵਲਿਆਂ, ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ । ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੇ ਅਥਾਹ-ਅਮਿਤ-ਸਦੀਵ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ, ਬੀਂਦੇ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਧੁੱਪ’ ਸੂਰਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ‘ਪ੍ਰਤੀਕ’ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ।

ਜਿਥੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ ਉਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੈ ।
 ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਥੇ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ ਤੇ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ, ਸਰਬ ਭਰਪੂਰ, ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਈ, ਸਦੀਵੀ, ਪ੍ਰੇਮ-ਸਰੂਪ ‘ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਅਟੁੱਟ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਅਤੇ ਮਨੋਰਥ ਹੈ ।

ਦੇਵਣਹਾਰ ਦਾਤਾਰੁ ਕਿਤੁ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹੀਐ ॥

ਜਿਸੁ ਰਖੈ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹੀਐ ॥

ਕੋਇ ਨ ਕਿਸਹੀ ਵਸਿ ਸਭਨਾ ਇਕ ਧਰ ॥

ਪਾਲੇ ਬਾਲਕ ਵਾਗਿ ਦੇ ਕੈ ਆਪਿ ਕਰ ॥

ਕਰਦਾ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਣੀਐ ॥

ਸਰਬਧਾਰ ਸਮਰਥ ਹਉ ਤਿਸੁ ਕੁਰਬਾਣੀਐ ॥

ਗਾਈਐ ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤੁ ਗਾਵਣ ਜੋਗਿਆ ॥

ਜੋ ਗੁਰ ਕੀ ਪੈਰੀ ਪਾਹਿ ਤਿਨੀ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗਿਆ ॥

(ਪੰਨਾ-957)

Divine blessings or the grace of the Guru in Gurbani is something else and through this essay, views on the grace of the Guru are presented in the light of Gurbani.

The meaning of the word ‘Gurprasad’ is - by the grace of the Guru.

Gurbani begins with an eulogy for God, “The One ever present, unchanging Lord, whose Name is the truth, He is the creative being, (who is) Fearless and without enmity, His form is ‘eternal’, He is beyond Transmigration” and after that is inserted “through the Grace of Guru”. This means that the Bani that is being delivered, is the result of Guru’s grace or blessings. This is why ‘Bani from its source (God) is referred to as ‘Divine blessing’ or the ‘Grace of the Guru’. In the Bani ‘Ik Oangkar Satgur Prasad’ is used in numerous places so that we can be reminded over and over again that the Bani is the ‘blessing’ or ‘gift’ of the infinite Lord. Feeling gracious towards us beings, the Lord Waheguru created it for our emancipation so that we in the ‘divine light’ of Gurbani through spiritual knowledge and divine guidance can give our life the right direction, and make a success of our worldly journey.

*Servant Nanak speaks the Ambrosial Bani of the Word.
 It is dear and pleasing to the minds of the GurSikhs.
 The Guru, the Perfect True Guru, shares the Teachings.
 The Guru, the True Guru, is Generous to all.*

96

Apart from this (the phrase) ‘Grace of the Guru’ has been used in Gurbani numerous times. This is the symbol of Guru’s ‘Grace’ or ‘Guru’s blessings’.

‘Grace’ is that gift for which we have made no effort, over which we have no claim, in fact it is purely the deliverance of Waheguru’s mercy and love.

In Gurbani the Lord-Waheguru is seen to be expressed as the ‘Beloved’, ‘Being of Love’, ‘lover’, ‘mother’, ‘father’, ‘friend’ etc. in numerous ways according to the hue of the sentiments (experienced).

*You are my Father, and You are my Mother. You are my Relative, and
 You are my Brother.*

103

*You are my mother, father and relative; You are abiding within all.
 Nanak seeks the Sanctuary of God; His Praise is immaculate and pure.*

818

In all these sentiments, the spark of affection, adoration and love is present. It is this divine ‘emotions of adoration’ - ‘embodiment of love’ that is called God- Waheguru.

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ' ਹੈ (God is LOVE) ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਿਅ', 'ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਾਡੀ ਦੀਸਣਹਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰਿਅ-ਰਸ' ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ (reflection) ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦਾ ਉਦਾਹਰਨ ਠੀਕ ਢੰਗ ਦਾ ਹੈ।

ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਔਗੁਣ ਨਾ ਚਿਤਾਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ 'ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗਣ' ਵਿਚ ਸਦਾ ਰੰਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਲਈ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਆਪਣਾ 'ਆਪਾ' ਵਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਭਚਿੰਤਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਉਸਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਭਲਾ ਸੋਚਦੀ, ਲੋਚਦੀ ਤੇ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਚਾ ਭੁੱਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਝਾੜ-ਝੰਡ ਵੀ ਲਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਲਈ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਓਤ-ਪੋਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਉਮਕਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬੱਚਾ ਉਸ ਦੀ 'ਅੰਸ਼' ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ' 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ' ਤੇ 'ਅਉਗੁਣ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰਦਾ' ਵਾਲੇ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ 'ਮਾਂ' ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀ ਤੇ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਗੁਣ—'ਪਿਆਰ', 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਅਉਗੁਣ ਨਾ ਚਿਤਾਰਨਾ' ਤੇ 'ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ' ਆਦਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਤਿ ਡੂੰਘੇ ਤੇ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣ-ਗਹਿਲੀਆਂ, ਉਣਤਾਈਆਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਦੇ, ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲ ਸਕੇ, ਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਬਿਖੜੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕੋਈ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ (normal) ਪਿਆਰ ਉੱਛਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਦਾ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੰਮ-ਚੁੱਟ ਕੇ, ਲਾਡ-ਲਡਾ ਕੇ ਅਤਿ ਨਿੱਘੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਂ ਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਅਨੱਖੇ ਤੇ ਸੂਖਮ ਪਿਆਰ ਨੂੰ 'ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ'—ਜੋ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਬੱਚੇ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੇ ਤ੍ਰੇ-ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਰੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਅਧੂਰਾ ਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਮੋਹ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸਣ

is the boiling over of His love
is relish
is the supreme pleasure.

In this way, this is

the overflow of His love
the heart rendering sight of His love

the glance of His magic
the intoxicant of His glance

the intoxication of the intoxicant
the current of ecstasy
the flow of current

which

is filled with relish
is the manifestation of His form

is spontaneous
is omnipresent.

O, yes! the revelation of the 'Grace of the Guru'

is inexhaustible
is endless

is immeasurable
is everlasting

is forever
is abundant
is unceasing.

This
is all inter-twined
beyond law
'neither the power to ask nor the power to give'

The bestower of (all) this -

is forever benevolent

ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਬਾਲ ਹੈ
ਰਸ ਹੈ
ਮਹਾਂ ਰਸ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ—

ਫੁਲ-ਫੁਲ ਪੈਣਾ ਹੈ
ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵੀਂ ਤੱਕਣੀ ਹੈ
ਉਸਦੀ ਤਕਣੀ ਦਾ ਜਾਦੂ ਹੈ
ਤਕਣੀ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ
ਇਸ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ
ਮਸਤੀ ਦੀ ਰੋਂ ਹੈ
ਰੋਂ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ

ਜੋ—

ਰਸ ਰੂਪ ਹੈ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ
ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੈ
ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਹਾਂ ਜੀ ! 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਬਾਤ—

ਅਮੁਕ ਹੈ
ਅਥਾਹ ਹੈ
ਅਮਿਤ ਹੈ
ਅਟੁਟ ਹੈ
ਸਦੀਵੀ ਹੈ
ਭਰਪੂਰ ਹੈ
ਲਗਾਤਾਰ ਹੈ।

ਇਹ—

ਓਤ-ਪੋਤ ਲਪਟਾਈ ਹੈ
ਕਾਨੂੰਨ ਰਹਿਤ ਹੈ
'ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ' ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਦਾਤਾ—

'ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ' ਹੈ

Actually the infinite Lord's form is Love. God is Love. That is why God is referred to as 'Darling', 'Beloved' 'lover'.

In our visible world the reflection of this divine love essence's unique manifestation's presence is taking place in the mothers heart. This is why to explain the Divine Love, the example of the mother's love is most apt.

In the mother's heart, there is an overwhelming love for her child. A mother never keeps her child's shortcoming in her heart. She is forever imbued with love for her child and spends herself making every kind of sacrifice for him or her. Being his or her well-wisher she always thinks, desires and works towards his well being. If a child makes a mistake, she even scolds or trashes him to correct him. Even then, in the deep recesses of a mother's heart, the desires and well being as espoused in mother's love, are eternally present and keep welling up because that child is her "off-spring". In this way the divine virtue namely 'forever benevolent', 'ever merciful' and 'takes no account of the faults', are brought into being and practised by the mother for her child. We are thus able to recognise Godly virtues and develop faith in them.

The infinite Lord has planted in a mother's heart these deep seated and abundant divine virtues like 'love', 'grace', 'taking no account of the faults' and 'spending oneself' to enable her to happily bring up her children in spite of their lapses, shortcoming, mistakes and pranks so that they are able to face the challenges in the arduous arena of life.

Further more, when the child looks at the mother or offers a little help lovingly or shows some form of affection, the mother's spontaneous love wells up, her sublime heart overflows with 'motherly love' and by planting kisses and cuddling, she smothers the child with her warm love.

This worldly 'mother's love' - apart from human beings, has been seen in animals and birds - is only for one's own child and it has the hue of 'me-mine' and worldliness. For this reason 'mother-love' is imperfect and limited. It cannot be called pure divine love. That is why in Gurbani, this type of worldly love is called 'attachment'.

ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਇਨਾਤ ਵਿਚ ਇਹ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਸੂਖਮ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਉਦਾਹਰਨ ਕੇਵਲ ਸਾਡੀ ਮੋਟੀ-ਨੁੱਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਸਮਝ ਗੱਚਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ 'ਮੋਹ' ਰੂਪ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕੀ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਧੁਰਾ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ।

ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪੀ ਮਾਂ' ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਨਿਰਮਲ, ਪੂਰਨ, ਅਬਾਹ, ਅਗੋਚਰ ਤੇ ਅਚਰਜ 'ਪਿਆਰ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ ਜਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਹਾ ਕਿ 'ਮਾਤਾ,' 'ਪਿਤਾ,' 'ਪਿ੍ਰਅ,' 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਆਦਿ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਮਾਤਾ ਭਾਵਨਾ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਮਾਇਕੀ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ 'ਮਾਂ' ਆਪਣੀ ਕੁਖੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸਦਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਤੀਬਰ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਵੀ ਇਲਾਹੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦਾ ਹੀ ਧੁੰਧਲਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ (cloudy reflection) ਹੈ।

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ, ਆਪਣੀ ਇਲਾਹੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਕਵਾਉ' ਦੁਆਰਾ 'ਇਲਾਹੀ ਖੇਲ' ਖੇਲਣ ਲਈ, 'ਦੇਖਣ ਕੇ ਪਰਪੰਚ ਕੀਆ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਬੇਅੰਤ ਮਾਇਕੀ ਕਾਇਨਾਤ ਰਚ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਜੋਤ' ਰਖ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਜਾਉਣ, ਸਾਂਭਣ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 'ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ' ਦੀ 'ਮਾਇਆ' ਰਚ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ—'ਰਜਾ' ਜਾਂ 'ਹੁਕਮ' ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਮਾਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ 'ਜੋਤ' ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਾਦੀ ਨਿਰਜੀਵ ਦੁਨੀਆਂ ਅਵਸ਼ ਬੇਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾ-ਟਕਰਾ ਕੇ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਹਰ ਸ਼ੈ ਕਿਸੇ ਅਟੱਲ, ਅਭੁੱਲ ਅਤੇ ਪੂਰਨ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਤਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਈ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਇਨਾਤ ਚਲਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਧੁੱਪ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਧੁਪ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਹਨ ਅਥਵਾ ਗਰਮੀ, ਰੋਸ਼ਨੀ, ਸ਼ਕਤੀ, ਜੀਵਨ-ਸੱਤਾ ਆਦਿ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਰਮੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਆਪਣੀ ਸੱਤਿਆ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਰੌਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਗਰਮੀ ਮੁਖ ਕਾਰਣ ਸੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣ 'ਤਾਣ,' 'ਸੱਤਿਆ' ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਜਾਂ

Without the Saadh Sangat, the Company of the Holy, love for the Lord does not well up; without this love, Your devotional worship cannot be performed. 694

But when he joins the Sat Sangat, the True Congregation, he is confirmed in his faith, and he is saved by the Name of the Lord. 981

O Nanak, they enshrine love for the Lord, meeting the Saadh Sangat, the Company of the Holy. 521

In the company of the holy congregation man keeps fear and love (in his heart) and remains in a state of longing. Var Bh 3/13

In the company of the holy congregation man keeps fear and love (in the heart) and discovers his real self. Var Bh G 3/20

We must recite these lines with understanding, understanding the underlying meaning, and while working through them we must, over and over again seek the shelter of the Satguru. Then by becoming the deserving disciples of the 'Grace of the Satguru' we need to make good our life.

In God's Sanctuary, all fears depart, suffering disappears, and peace is obtained. When the Supreme Lord God and Master becomes merciful, we meditate on the Perfect True Guru. 615

I have renounced everything, and grasped the Sanctuary of God. By great good fortune, the Guru has become pleased and satisfied with me. 866

The Satguru has shown only one extremely simple way towards experiencing this Divine Play.

Join the Saadh Sangat, the Company of the Holy; vibrate and meditate on the Jewel of the Naam. 12

The essence of this whole essay is given below -

The Guru's Grace is the manifestation of Divine Love

Yes! This 'Grace of the Guru'

is the embrace of love
is His warmth
is the cuddling by Him
is the play of His drama
is His exuberance
is His joy
is His bloom
is the surge of His love

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਉਪਜੇ
ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-694)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਤ ਦਿੜਤਾ ਆਵੈ ਹਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-981)

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਤਿਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਭੇਟਤ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ॥ (ਪੰਨਾ-521)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਉ ਭਾਉ ਸਹਜੁ ਬੈਰਾਗ ਹੈ । (ਵਾ.ਭਾ. ਗੁ 3/13)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭੈ ਭਾਇ ਨਿਜ ਘਰਿ ਪਾਇਆ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ 3/20)

ਇਹਨਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦਾ ਅਸੀਂ ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ ਸਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ । ਫਿਰ 'ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਿ ਸਗਲ ਭੈ ਲਾਭੇ ਦੁਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਦਇਆਲੁ ਹੋਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਆਮੀ
ਪ੍ਰਭਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਿਆਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-615)

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਣਿ ਗਹੀ ਸਭ ਤਿਆਗਿ ॥
ਗੁਰ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਵਡਭਾਗਿ ॥ (ਪੰਨਾ-866)

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਰੀ ਆਤਮਿਕ ਖੋਲ ਦਾ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਤੇ ਇਕੋ-ਇਕ ਸਾਧਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-12)

ਇਸ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਹੇਠਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ।

ਹਾਂ ਜੀ : ਇਹ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ'—

ਪਿਆਰ ਦੀ ਗਲਵਕੜੀ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਨਿੱਘ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਲਾਡ-ਲਡਾਉਣਾ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਖੋਲ-ਖਿਲਾਉਣਾ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਉਮਾਹ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਚਾਉ ਹੈ

ਉਸਦਾ ਖੇੜਾ ਹੈ

ਉਸਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਉਛਾਲ ਹੈ

and we have been warned of being trapped in such bondage's. In spite of this, 'mother's love' is a good and apt analogy and manifestation of the subtle and pure Divine love.

The analogy of mother's above is given to help our gross mind understand (divine love). But this 'attachment' is love of form, a subject of worldly, materialistic attributes. It is imperfect and limited.

Now in the light of Gurbani let us discuss about the pure, perfect, unfathomable, beyond understanding and wondrous love of 'mother aspect of Waheguru' the divine mother.

In Bani, the Infinite Lord has been addressed to in numerous hues or sentiments like 'mother', 'father', 'beloved', 'Being of Love' etc. here we are only discussing the 'mother sentiments' of the Lord.

In the sphere of worldly attributes, the mother gives birth to a child from her womb. That is why she loves her child so deeply and intensely. This worldly 'mother's love' too is the cloudy reflection of the divine 'mother's love'.

Waheguru in His moment of joy, to stage the 'Divine play' through his divine energy 'The Word' accordingly 'brought into being to witness' this unfathomable worldly creation and within it placed His own 'Light' and by nature created the 'triple attributes' of worldliness to enable birth, nourishment and operation to work spontaneously according to His Divine Law "will" or 'Command'. If, in this gross world His Light was not there and the Divine Command to nurture and operate the creation was not there, then the gross, life-less world without the power of control would certainly have collided with one another and perished. But every particle of nature, beaded together in the chord of some infinite, unerring and perfect 'Command', is discharging its own individual responsibility and ever since the ages, this creation has been functioning within this Divine Command, it is functioning now and will continue to function hereafter.

Just as the sunlight emanates from the sun and in the rays of the sunlight all the virtues of the sun namely heat, light, energy, life sustenance etc. are present but of all these attributes, heat is the main attribute from which the rest of the attributes derive their power or life-current. In other words, heat is the main creative element in the sun from which all the other attributes get their power, energy or life.

‘ਮੋਹ’ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਦਮ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਆਪਾ ਵਾਰਨਾ ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ, ਸੁਖ-ਆਰਾਮ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਤਾ ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਮਨ-ਚਿਤ-ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧੱਸ, ਵੱਸ ਰਸ ਕੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਏ ਉਪਜਦੇ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਤੇ ਖਿਆਲ ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਤਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਜਾਂ ‘ਮੋਹ’ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਬੱਚੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਰੀਝਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਾਇਣ ਜਾਂ ਸੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਸਿਆਣਾ, ਆਪ ਹੁਦਰਾ ਤੇ ‘ਮਾਂ’ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ‘ਬੇ-ਸੁਰ’ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨ-ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਦੇ ਨਿਘ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ-ਇਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੋਗਦਾ ਅਤੇ ਠੱਕਰਾਂ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਖੁਦ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ— ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੱਚਾ ਆਪ ਹੁਦਰਾ ਹੋ ਕੇ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਆਪ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ‘ਮਾਂ-ਪਿਆਰ’ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਖਿਆਲ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਉਹ ਬੱਚਾ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਆਪ ਹੁਦਰੇ-ਪਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮਾਂ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਮਾਂ’ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗਲ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿੱਘਾ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇ ਕਰਿ ਧਾਇਆ ॥

ਤਾ ਭੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਿਸ ਮਾਇਆ ॥

(ਪੰਨਾ-478)

ਇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅੰਸ਼ ਹਾਂ, ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਕੇ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਸਦ-ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ‘ਪ੍ਰਸਾਦਿ’ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਸਤਸੰਗ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਗ ਪਵੇ ਤੇ ਉਹ ਠੱਗਣੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਜਾਂ ‘ਇਲਾਹੀ-ਮਾਤਾ’ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਪਾਲਦੀ ਹੋਈ, ‘ਇਲਾਹੀ-ਮਾਤਾ’ ਉਸ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਰੰਗ, ਰਸ, ਰੂਪ ਆਦਿ ਮਾਣ ਸਕਣ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ

ਇਹੁ ਬਿਰਦੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਦਾ ॥

(ਪੰਨਾ-544)

ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਰਣਾਈ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤਿਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

(ਪੰਨਾ-1333)

differences arise in their thoughts, wishes and imagination. Externally they may be staying together and communicating with each other, but internally they are not in tune. Consequently communication, sharing or togetherness among them cannot take place.

In the same way, if through our intelligence or mistrust a doubt is created in the faith and trust, then our spiritual communion with the soul within does not take place. This results in us being divorced from the ‘divine light’, blessings and the ‘Grace of the Guru’. The fault or blame for all this lies on our neglect-ignorance and not on the ‘Grace of the Guru’.

She who meets her Beloved in her heart, remains united with Him; this is truly called union. 725

By uniting, the united one is not united; he unites, only if he is united. But if he unites deep within his soul, then he is said to be united. 791

The main reasons for these are-

- 1 Lose faith in the existence of Waheguru and forget Him or to turn away from Him.
- 2 Ignorant or indifferent about the blessings or the ‘Grace of the Guru’.
- 3 Through ones own craftiness and intelligence go out of tune with Waheguru’s Will that operates in the form of ‘Divine Current’, or flow and thus break off from the chord of Waheguru’s love.

Forgetting the Transcendent Lord, all sorts of illnesses are contracted.

Those who turn their backs on the Lord shall be separated from Him and consigned to reincarnation, over and over again. 135

For this reason for those who have ‘forgotten’ and have ‘turned away’ from Waheguru Gurbani has the following words of encouragement -

In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, faith wells up. Outwardly, and deep within, God’s Light is always radiant. 343

In the Sat Sangat, the True Congregation, this faith is established, that the Lord is with us, in life and in death. 401

ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਰੀਝਾਂ, ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ (difference) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅੰਤਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਬੇਸੁਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰੀਵ ਮੇਲ-ਜੋਲ, ਸਾਂਝ ਜਾਂ ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਸਿਆਣਪਾਂ ਅਥਵਾ ਸ਼ਕਿਆ ਕਾਰਨ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮ ਮੇਲ-ਜੋਲ (Spiritual communion) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ 'ਰੱਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਬਖਸ਼ਿਸ਼ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ', ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ—'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ।

ਜੋ ਦਿਲ ਮਿਲਿਆ ਸੁ ਮਿਲਿ ਰਹਿਆ

ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਰੇ ਸੋਈ ॥

(ਪੰਨਾ-725)

ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੇ ਮਿਲੇ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ ॥

ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਜੋ ਮਿਲੇ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥

(ਪੰਨਾ-791)

ਇਸਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਨ—

1. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਹੀਣ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਣਾ।
2. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਜਾਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਣਾ।
3. ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ 'ਇਲਾਹੀ ਵੇਗ' ਜਾਂ ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਦੁਆਰਾ ਬੇਸੁਰੇ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁਟ ਜਾਣਾ।

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥

(ਪੰਨਾ-135)

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ 'ਭੁਲਿਆ' ਤੇ 'ਬੇਮੁਖ' ਜੀਵਾਂ ਲਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਇਉਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ—

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਉਪਜੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ॥

ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਸਦਾ ਪ੍ਰਗਾਸ ॥

(ਪੰਨਾ-343)

ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਬਿਸਾਸੁ ਹੋਇ

ਹਰਿ ਜੀਵਤ ਮਰਤ ਸੰਗਾਰੀ ॥

(ਪੰਨਾ-401)

In the same way, from the worldly 'mothers love' or attachment, all the ingredients needed for the child's fulfilment namely effort, service, dedication, mercy, blessing, strength to face odds and for the child's nurturing, comfort, welfare and development, the mother's prayers and blessing which penetrate, reside and assimilate into her subconscious and spontaneously keep emerging and welling up. It is clear from this that it is from the mother's love and faith that all the attributes (virtues) and thoughts emerge for the child's benefit. Virtues which ensures the child's nurturing and growth. This canopy of 'mothers love' or 'attachment' works on the child for so long as this child remains under the sway or harmony if the mothers thoughts, hopes, love-filled desires. When a child grows up, becomes independent, goes out of harmony with the mother's love filled desires, and exerts his own will, he begins to distance himself from the warmth and blessings of the 'mothers love'. Thus facing the consequences of his actions and getting knocked about. This means that when a child proclaims his independence and moves away from the mother's love, then he faces the consequences of his actions himself. In spite of this 'mother's love' and blessing remain exactly the same and when the child gets into difficulties that result from his own intelligence, and comes back to his mother, the mother once again embraces him and gives him her warm love and blessings.

If the son in great rage runs away, even then the mother does not keep it in her mind. (that is hold it against him)

478

This is exactly the same as when we, being His (God's) children, in our me-mine (or ego) state, come under the influence of duality or in the clutches of maya or worldliness and turn our face away from His Love, then we divorce ourselves from the ever blessing divine mother's grace. Even then, if the soul, through satsang (the association with the holy) some how awakens and wants to free himself from the thieving maya (worldliness) or want to go into the shelter of the Infinite Lord Waheguru - 'The Divine Mother', He (Waheguru), the Divine mother, in line with his character becomes merciful towards the seeker, then once again blesses him with the ability to enjoy all hue, relish, beauty etc.

Whoever seeks the Lord's protection, the Lord embraces him to his bosom. This is the quality of the Lord.

544

Whosoever seeks your refuge O Lord You take care of him.

1333

ਕਾਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਕਵਾਉ' ਨਾਲ ਜਲ, ਥਲ, ਹਵਾ, ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਬਨਸਪਤੀ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਕੀਟ-ਪਤੰਗਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਰਚੀ, ਫਿਰ ਰਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ, ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ, ਸੁਆਦਾਂ, ਸੂਰਤਾਂ ਅਤੇ ਆਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ। **ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਕਰਤੇ ਦਾ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਹੀਂ?** ਜਿਵੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬੇਹੱਦ ਖੂਬਸੂਰਤ ਫੁੱਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੁੱਲ ਦੀ ਖੂਬ-ਸੂਰਤੀ ਦਾ, ਉਸ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਝੂਮ-ਝੂਮ ਕੇ ਬਾਉਰੇ ਹੁੰਦੇ ਭੋਰੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ ਵਾਂਗ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਰਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ **ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਮੈਲ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦਾਤਾਂ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਫਲਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰਸ-ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਪਣਾ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਵਾਰੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਫਲ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ-ਸੂਰਤ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਜੀਭ-ਰਸ ਅਥਵਾ ਖਾਣ ਦਾ ਸੁਆਦ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਾਣਦੇ। ਕੀ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਨਾਲ ਉਸ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਅਥਵਾ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੱਖਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ।

ਮਾਂ-ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਪਿਆਰ-ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਗ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਫੁਪੀ (latent) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਦੇ 'ਰੁੱਸਣ' ਜਾਂ 'ਬੇਮੁਖ' ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਮਿਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਸਦੀਵੀ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ 'ਮਾਂ' ਦਾ ਹਿਰਦਾ 'ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ' ਤੇ 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ' ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਮਿਹਰ', 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਜਾਂ 'ਮਿਹਰ' ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਅਸਲੀ, ਮੁਢਲੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ' ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਉਪਜਾਏ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਇਲਾਹੀ, ਅਮੁੱਕ, ਅਟੱਲ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਲਾਡ-ਲਡਾਉਂਦੀ, ਖੇਲ-ਖੇਲਾਉਂਦੀ, 'ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦੁ', 'ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ', 'ਅਉਂਗੁਣ ਕੋ ਨਾ ਚਿਤਾਰੇ', 'ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨ' ਬਖਸ਼ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਡੀ ਕਿਸੇ ਘਾਲਣਾ ਜਾਂ

she cannot bear the separation from her child and continues to get feedback about this wayward child. She is waiting and pining to once again embrace this child and give him the warmth of her bosom and the comfort of mother's love. She keeps sending messages to her child and continues to encourage and draw him to herself.

In the same way our 'Divine Mother', Waheguru, cannot bear the separation from His people and for that reason He has in built, this 'attraction of love' or chord, in the innate life flow of the creation. This pull of Divine Love or chord or flow is a symbol of Waheguru's graciousness, blessing and the 'grace of the guru' which is inlaid in each and every life form or all engulfing within and the pull, 'link', flow of this love is eternal, illimitable and timeless.

The Dear Lord is my mother, the Dear Lord is my father; the Dear Lord cherishes and nurtures me.

The Dear Lord takes care of me; I am the child of the Lord.

Slowly and steadily, He feeds me; He never fails.

He does not remind me of my faults; He hugs me close in His embrace. 1101

The rest of the 8,400,000 life forms, according to Waheguru's command, unwaveringly and spontaneously harmonise themselves with the flow of the 'Grace of the Guru'. But man, with his inflated ego and sharp intelligence, scrutinises and investigates every thing and draws conclusions according to the hue or level of his consciousness. In the same way by delving into varied questions and answers, schemes and maxims, cunning, doubts and philosophies, he has become critical of the very existence of Waheguru and His blessings. Very often through making such criticisms he becomes a 'disbeliever' or a sceptic. In this way man goes out of harmony with the Divine link or flow of faith, and divorces himself from the 'Grace of the Guru'.

The connection between individuals depends on the faith each has in the other. This faith keeps them 'in tune' while they intrinsically communicate with each other. When the link or connection of faith breaks down or becomes loose, then that connection becomes superficial, hollow and without merit. In other words when there is a lack of inner communication between them,

ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਤੇ ਭੁੱਲੇ ਜਾਂ ਵਿਛੋੜੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਦੀ 'ਸੁੰਹ' ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਗਲ ਲਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਦਾ ਨਿੱਘ ਤੇ, ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਲਈ ਲੱਚਦੀ ਤੇ ਤਾਪਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਵੱਲ ਸੁਨੇਹੜੇ ਭੇਜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਤੇ ਖਿੱਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੀ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ', ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 'ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ' (ਤਾਰ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਜਾਂ 'ਤਾਰ' ਜਾਂ ਵੇਗ (flow) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਿਹਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ 'ਪ੍ਰਤੀਕ' ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ' ਹੈ ਜਾਂ ਅੰਤ੍ਰ ਰਵਿ ਰਿਹਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ, 'ਤਾਰ', ਰਵਾਨਗੀ, ਸਦੀਵੀ, ਅਮੁੱਕ ਅਤੇ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜੀ ਮਾਤਾ ਹਰਿ ਜੀ ਪਿਤਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ॥

ਹਰਿ ਜੀ ਮੇਰੀ ਸਾਰ ਕਰੇ ਹਮ ਹਰਿ ਕੇ ਬਾਲਕ ॥

ਸਹਿਜੇ ਸਹਜਿ ਖਿਲਾਇਦਾ ਨਹੀ ਕਰਦਾ ਆਲਕ ॥

ਅਉਗਣੁ ਕੋ ਨ ਚਿਤਾਰਦਾ ਗਲ ਸੇਤੀ ਲਾਇਕ ॥ (ਪੰਨਾ-1101)

ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਤਾਂ ਅਭੋਲ ਅਤੇ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਆਪਣੇ 'ਹੁਕਮੀ' — ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵੱਲ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਰੂਪੀ ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ 'ਸੁਰ' ਹੋ ਕੇ ਰੁੜ੍ਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਬਲ 'ਹਉਮੇ' ਅਤੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਹਰ ਸ਼ੈ ਨੂੰ ਘੱਖਦਾ ਅਤੇ ਪਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਬਾਬਤ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਤੀਜੇ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ 'ਕਰਤੋ' ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਾਬਤ ਵੀ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ, ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ, ਸਿਆਣਪਾਂ, ਸ਼ੰਕੇ ਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਘੋਟ-ਘੋਟ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਕਿੰਤੂ' ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੀ ਕਈ ਵਾਰੀ 'ਨਾਸਤਿਕਤਾ' ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ 'ਤਾਰ' ਜਾਂ 'ਵੇਗ' ਤੋਂ ਬੇਸੁਰਾ ਹੋ ਕੇ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਦੀ ਤਾਰ (connection) ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਸੁਰ' ਵਿਚ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਤਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਲ-ਜੋਲ (connection) ਓਪਰਾ, ਫੋਕਾ ਤੇ ਲਾਭਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਅੰਤਰੀਵ ਤੌਰ ਤੇ ਨਾ ਮਿਲਣ (lack of inner communication)

The creator, through 'His Word' brought into being water, earth, air, ether, the under world and in it placed numerous variety of nature's creations like plants, animals, birds and lower forms. Not only did He create it, He also adorned it abundantly with variety, myriad's of hues, scents, tastes, appearance and forms. Isn't all this the Creator's Grace? For instance, from the multitude of the limitless beautiful flowers, if we cannot appreciate the beauty of any one of these flower's, its colours, its scent, the sight of an intoxicated flow sucking bee and like the honey bee, cannot enjoy the internal taste, then it does not mean that the 'Guru Grace' is not there. In fact it is because of our own intelligence and pollution (of the mind) that we cannot enjoy the gift's and blessings and by our own doing we remain divorce from the grace.

In the same way, each of the numerous fruits, on the becoming ripe and sweet is supplying its 'Grace'. But how often have we, before eating some fruits, first enjoy the beauty of its looks, or appreciate its colours, nay, more often then not, we don't even fully enjoy the taste while eating it. Isn't this one of the ways by which we are depriving ourselves from the continuous flowing of the blessing or 'Guru Grace'.

Between the mother and the child, mentally and physically, the channel of love & faith is flowing all the time, which before birth, no doubt remains latent, but, after that, even 'anger' and 'turning away' of the child is unable to erase. In other words, the existence of faith of mother's love is eternal but it is not beyond the law or cause of the 'triple attributes' (of worldliness). Even then the mother's heart is 'ever forgiving' and 'even merciful', and this feeling for her child can never be eliminated, no matter what the cause may be. For this reason the aroma of the emergence of the feelings of mother's love is referred to as 'blessings', 'mercy' and 'grace'. In the hearts of all mother's, the gift, 'mother's love' or attachment is a blessing from the Lord Waheguru. From the intrinsic point of view, the Lord Waheguru is only real, initial and divine mother. It is this 'Divine Mother' who with her divine, inexhaustible, unchangeable and infinite love fosters affection, initiates play, is ever benevolent ever merciful, takes no account of the misdeeds, without requesting shower's gifts. In Gurbani it is called 'Satgur Prasad' - The Grace Of The True Guru, because this 'Grace' or 'Blessing' does not depend on any of our efforts

ਕਰਤਵ-ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ 'ਪ੍ਰੇਸ਼ ਸਰੂਪ' ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਖੁਸ਼ਬੋ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੀ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ ਤੇ ਉਪਜ, ਉਮਡ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਾਨੂੰਨ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਸਦੀਵੀ, ਅਟੱਲ, ਅਮੁੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, 'ਮਹਿਕ' ਹੈ, ਦਾਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਗੱਲੋਂ ਨਾ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਈ ਧੁੱਪ ! ਇਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਧੁੱਪ ਲਈ ਨਾ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਦਮ, ਨਾ ਘਾਲਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਏ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਸਦੀਵੀ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਿਰੋਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਅਣਮੰਗਿਆਂ ਹੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ 'ਪਿਆਰ ਦਾਤਾਂ' ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾਤੇ ਵਲੋਂ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ—ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅੱਗ, ਅਨਾਜ, ਫਲ ਆਦਿ। ਅਸਚਰਜਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਅਣਮੰਗੀਆਂ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤਾਂ ਵੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤੋਰੀਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥

ਮੈਂ ਰਾਤਿ ਦਿਹੈ ਵਡਿਆਈਆ ॥

ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਾਨੁ ਦੇਵਣਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਮਾਲਿ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-73)

ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ 'ਜੋਤ' ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਅੰਸ਼' ਹਾਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਇਕ ਕਵਾਉ' ਦੁਆਰਾ ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੰਗ-ਰੇਖਾਂ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ 'ਉਮਤ' ਰਚ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪਣੀ 'ਅੰਸ਼' ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ 'ਲੋੜਾਂ' ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਬੇਅੰਤ ਅਤੇ ਅਮੁੱਕ ਦਾਤਾਂ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੇਫਿਕਰ ਅਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਮਾਇਕੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ 'ਖੋਲ', 'ਪਰਪੰਚ' ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਪਾਰਟ (part) ਅਦਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ 'ਲੋਕ ਸੁਖੀ' ਤੇ 'ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ' ਹੋ ਸਕੀਏ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਇਲਾਹੀ 'ਕਵਾਉ' ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਹੀ 'ਪ੍ਰੇਸ਼-ਪੁਰਖ', 'ਅਤਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ' ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਾ 'ਕਵਾਉ' ਜਾਂ ਰਚਨਾ ਵੀ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (projection) ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਹੁਕਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ (process) ਹੀ ਉਸ ਦੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਮਿਹਰ', 'ਕਿਰਪਾ' ਅਤੇ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਦੀ 'ਚਾਲ' ਦੀ ਇਕ ਖਾਸ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਸ ਦੀ 'ਚਾਲ' ਵਿਚ 'ਜਵਾਰ ਭਾਟਾ', ਉਥਾਲ ਜਾਂ ਉਛਾਲ ਭੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਤੂਫਾਨ, ਹੜ੍ਹ ਆਦਿ। ਇਸੇ

Renounce your petty arguments, and realize the Word of the Guru's Shabad. 646

Renounce your cleverness, O my mind, and reflect upon the Word of the Guru's Shabad. 440

Our Divine Father and Mother had the foreknowledge that man, under the influence of his sharp intelligence, with his scheming and rationalising, could forget his Supreme Lord, the bestower of gifts. For that reason ever since the beginning, to get His 'prodigal son' out of this stage of 'forgetfulness' and readmit him into the warm and comfortable shelter of the "Guru's Grace", Waheguru sent into the world gurus, prophets pirs, fakirs, sadhus, sants, evolved souls and gurmukh beloveds according to the need. These (messengers of god) revealed to these people the message according to the time and (prevailing) condition.

The Lord Himself sent His Holy Saints, to tell us that He is not far away. 929

The Holy Saint is the very embodiment of the Lord's form. He Himself saves us from the great fire. 1005

From the above discussion it is clear that, at the time of creation, the Infinite Waheguru only once through His 'Word' brought everything into being and placing His 'light' into it, He made all the necessary arrangements for it function through His Will. All this is the blessing of the Infinite Waheguru the 'Being of Love' and the symbol of the eternal 'Grace of the Guru'. This is why in Bani He is referred to as

You are always forgiving, and always merciful; You give support to all. 713

In the same way coming from the source. Gurbani too is the Creator's blessing or the 'Grace of the True Guru' or the 'Divine Gift'. In the heart of the creator our 'Divine Mother', there is an enormous love for His children. That is why in Gurbani, the Infinite Waheguru is addressed to as "Beloved". "Most Beloved", Being of Love.

He is so dear to me; He fascinates my mind; the Lord is the ornament of my heart, the support of the breath of life. 542

You are my Beloved, the Support of my breath of life. Beholding You, gazing upon You, my mind blossoms forth. 740

The sentiments of compassion, blessing, grace, Grace of the Guru are the hue and parts of this divine 'affection' or love.

In the mother's heart too, there is overwhelming love for her child even though the child is not with her and

ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-646)

ਮਨ ਸਿਆਣਪ ਛੋਡੀਐ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਸਮਾਲੇ ॥ (ਪੰਨਾ-440)

ਸਾਡੇ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕੇ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤੀਆਂ, ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਾਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬੇਮੁਖਾਂ (prodigal sons) ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਯਾਦ ਵਿਚ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਨਿੱਘੀ ਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਮੁੜ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਧੁਰੋਂ ਗੁਰੂ, ਪੈਗੰਬਰ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਭੇਜੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਵੱਲ ਲਾਉਣ ਲਈ ਆਤਮਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ।

ਸਾਧ ਪਠਾਏ ਆਪਿ ਹਰਿ ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ ਨਾਹੀ ਦੂਰਿ ॥ (ਪੰਨਾ-929)

ਸਾਧ ਰੂਪ ਅਪਨਾ ਤਨੁ ਧਾਰਿਆ ॥

ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਆਪਿ ਉਥਾਰਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-1005)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਇਨਾਤ ਰਚਣ ਵੇਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ 'ਕਵਾਉ' ਦੁਆਰਾ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਾ ਧਰਿਆ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਜੋਤ' ਰਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਤੇ । ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚ —

ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਸਭਨਾ ਦੇਇ ਅਧਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-713)

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਧੁਰੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਾਂ 'ਆਤਮਿਕ ਦੇਣ' ਹੈ । ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਅਥਵਾ ਸਾਡੀ ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅੰਸ਼ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ', 'ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਰਖ' ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ ਘਟ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-542)

ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੇ ॥

ਤੁਮ ਹੀ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਮਨੁ ਬਿਗਸਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-740)

'ਮਿਹਰ', 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼', 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ', 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ ਪਿਆਰ' ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਅੰਗ ਹਨ ।

ਦੁਨਿਆਵੀ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪਣੇ ਜਾਏ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

or deeds. This 'embodiment of love' spontaneously, and by itself eternally springs forth, overflows and manifest itself like aroma from the being of Waheguru. The Grace of the Guru is not bound to any law and nor is there any preconditions for it. This is in fact the spontaneous, eternal, permanent, inexhaustible, illumination, aroma and gift of the Lord Waheguru which like the light giving heat of the sun, neither increases nor decreases. For this beneficial and comfort giving sunlight, we have never ever asked for it nor have we ever made any effort or toiled for to get this (gift of sunlight). This is why all this is purely Waheguru's blessing and Grace.

In the same way, forever, we are receiving without asking, numerous 'gifts of Love' from the Lord 'Waheguru'. For example air, water, fire, grain, fruits, etc. The wondrous thing is that together with the creation, the Lord Waheguru has blessed us with an abundance of all these numerous, divine gifts for which we made no request.

Forever and ever, day and night I praise Your excellences.

Without asking you give your gifts. Says Nanak O man reflect over the True Lord.

73

As all beings have the 'light' of the Infinite Waheguru within them, then we are the off-springs (or children) of Waheguru. Waheguru through His 'One Word' created a multifarious community of people with diverse characteristics and at the same time, blessed His children with abundant and inexhaustible gifts to fulfil every kind of need so that we can play our own individual part, free from worry and care in the drama of this materialistic world of the 'three attributes' and enjoy 'peace and comfort in this world' and 'happiness in the world hereafter.'

In fact whatever that has emanated from the 'Word', all that is the manifestation of the 'Grace of the Guru'. Waheguru Himself is a 'Being of Love' 'Essence of Love', 'Father and Mother'. For this reason, His 'Word' or creation too is the manifestation or projection of the Divine Love which in Gurbani is called the 'Will' (or Command). The process of this manifestation or projection of this Divine Love is His blessing, mercy, compassion and the 'Grace of the Guru'.

The momentum of creation has a specific direction but sometimes this momentum experiences a disturbance or an eruption like a typhoon, flood etc. In the

ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨੀ ਵਲਵਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਉਛਾਲ ਤੇ ਉਬਾਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਇਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੋਂ ਰਵਿ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਵੇਰਾਗ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਗ ਡੁਟਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਭੋਲੇ-ਭਾਇ ਕਿਸੇ ਪਿਆਰ-ਮਈ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰਿਝਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭੀ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਪਿਆਰ ਉਮੱਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤੀਬਰ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੇ ਉਛਾਲ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਪਾ, ਜੁੱਸਾ, ਪਿਘਲ ਕੇ, ਉਬਲ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹਰਕਤਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅਨੱਖੇ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦੀ, ਖਿਡਾਉਂਦੀ ਹੋਈ, ਸੌਹਣੇ ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਡੂੰਘੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੱਚੇ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਸੂਝ ਦਿਛਾਵਾਂ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਸਾਹਜੇ ਹੀ ਫੁਟ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜੁੱਸਾ, ਪਿਆਰ-ਨਿੱਘ ਨਾਲ ਪਿਘਲ ਕੇ, 'ਦੁੱਧ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਕੇ, ਉਸਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਭਰਕੇ ਉਛਲ ਕੇ ਵਗ ਟੁਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੋਲ ਮਾਂ-ਪਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਤੀਬਰ ਵੇਗ ਦੇ ਉਛਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਯਾ ਜਾਦੂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੋਰ-ਮਾਮੂਲੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਤਰੰਗ ਯਾ ਉਛਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਾਧਾਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

ਐਨੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰੱਬ ਦੇ ਭਗਤ ਯਾ 'ਪਿਆਰੇ', ਜਦ ਕਦੇ ਭੋਲੇ-ਭਾਇ 'ਰੱਬੀ ਪਿਆਰ' ਵਿਚ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ 'ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ' ਦੇ ਅਨੱਖੇ, ਭੋਲੇ-ਭਾਇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਜਵਾਬ (response) ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਰ ਭੀ ਆਪਣੇ 'ਪਿਆਰੇ ਭਗਤ' ਤੇ ਰੀਝ ਕੇ ਉਛਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਚਰੋਂ-ਘਰੋਂ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤਾਂ—'ਨਾਮ', 'ਪ੍ਰਿਮ ਪਿਆਲਾ', ਅਤੇ 'ਸੇਵਾ' ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮੂੰਹ-ਮੰਗੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਗੱਢੇ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਥਵਾ 'ਨਦਰਿ ਕਰਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕਉਡੀ ਅਗੂ ਭਾਗ ਰਾਖੈ
ਤਾਹਿ ਗੁਰ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ। (ਕ.ਭਾ.ਗੁ.111)

ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਜਰੂਰੀ ਨੁਕਤਾ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਲਈ ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਦੁਨਿਆਵੀ 'ਮਾਂ' ਦੇ ਤਨ-ਮਨ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਸੋਚਣੀ ਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਹ 'ਪਿਆਰ ਭਾਵਨਾ', ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਉਪਜਦੀ ਤੇ ਰੁਮਕਦੀ ਹੋਈ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪਿਆਰ-ਰੋਂ' ਜਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਸਦੀਵੀ, ਅਟੱਟ, ਅਮੁੱਕ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰੀ ਹੈ ਜੋ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ' ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚੋਂ ਉਮੱਡ ਕੇ, ਉਛਲ ਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ

By His Grace, you abide with your family in peace; keep His remembrance upon your tongue, twenty-four hours a day.....
By His Grace, you enjoy tastes and pleasures; O Nanak, meditate forever on the One, who is worthy of meditation 269

By His Grace, you have a healthy, golden body; attune yourself to that Loving Lord.
By His Grace, all your deficits are covered; O mind, seek the Sanctuary of God, our Lord and Master.....
By His Grace, you wear decorations; O mind, why are you so lazy? Why don't you remember Him in meditation?.....
By His Grace, you have land, gardens and wealth; keep God enshrined in your heart..
By His Grace, your form is so beautiful; constantly remember God, the Incomparably Beautiful One.....
By His Grace, your works are completed; O mind, know Him to be close at hand.... 270

Of the 8,400,000 types of life forms, only man is blessed with a sharp mind, whereas all other life forms have just enough knowledge to enable them to lead their life. Being supreme amongst all the life forms, Waheguru has blessed man with an extremely sharp mind. With this mind he performs mental acrobatics, rationalises his actions, imposes his intelligence and makes cunning moves. In so doing he forgets his Creator, the "Divine Mother", the 'Supreme Father', renegades (or turns away) and become ignorant of the 'Divine Will'. He suffers consequences by acting under the influence of the three worldly attributes. The rest of the 8,400,000 life forms subconsciously and unknowingly **live by the preordained or inlaid 'Will'** because of their limited intelligence. For this reason their evolvement (to a higher form of life) is automatically taking place. That is why the Guru has given this advice to human beings.

Give up all your clever mental tricks, and lovingly attune yourself to the True Word of the Shabad. 51

Give up your cleverness, good people — remember the Lord God, your King! 281

Take the Guru's advice, you ignorant fool; without devotion, even the clever have drowned. 288

ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਇ ਸਦਾ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰੰਗ ਰਸ ਭੋਗ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ ਧਿਆਵਨ ਜੋਗ ॥

(ਪੰਨਾ-269)

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਰੋਗ ਕੰਚਨ ਦੇਹੀ ॥
ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ਤਿਸੁ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰੇ ਸਗਲ ਛਿਦ੍ਰ ਢਾਕੇ ॥
ਮਨ ਸਰਨੀ ਪਰੁ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਭ ਤਾ ਕੇ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਭੂਖਨ ਪਹਿਰੀਜੈ ॥
ਮਨ ਤਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਕਿਉ ਆਲਸੁ ਕੀਜੈ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਾਗ ਮਿਲਖ ਧਨਾ ॥
ਰਾਖੁ ਪਰੋਇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪੁਨੇ ਮਨਾ ॥... ..
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪੁ ॥
ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਹੁ ਸਦਾ ਅਨੂਪੁ ॥.....
ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ॥
ਤਿਸਹਿ ਜਾਨੁ ਮਨ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ-270)

ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਬਾਕੀ ਜੂਨਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹੀ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰ ਸਕਣ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਤਾਜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਅਤਿਅੰਤ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਨੇਕਾਂ ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ, ਏਹੜ-ਤੇਹੜ, ਸਿਆਣਪਾਂ, ਚਲਾਕੀਆਂ ਘੋਟ-ਘੋਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ, 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ', ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਕੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ' ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੋ ਕੇ, ਤ੍ਰੇ-ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਸੂਲ ਅਧੀਨ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਏ' 'ਹੁਕਮ' ਦੀ 'ਰਜਾ' ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਅਤੇ ਅਭੇਲ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ—

ਛੱਡਿ ਸਗਲ ਸਿਆਣਪਾ ਸਾਚਿ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-51)

ਤਜਹੁ ਸਿਆਨਪ ਸੁਰਿ ਜਨਹੁ ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-281)

ਗੁਰ ਕੀ ਮਤਿ ਤੂੰ ਲੇਹਿ ਇਆਨੇ ॥
ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਬਹੁ ਡੂਬੈ ਸਿਆਨੇ ॥ (ਪੰਨਾ-288)

same way disturbances and eruptions too can affect human emotions. For instance - in the mother's heart there is a spontaneous flow of love for her child, but sometimes in the event of a separation from a child, the emotions of love are so overwhelming that they are transformed into tears which roll down the eyes. In this way when a child in its innocence is able to please its mother with a love-filled action, a special kind of love wells up in the mother's heart for her child. In this surge that arises out of the intense emotion of mother's love, the mother's whole self and psyche melts, boils over and is observable in her extraordinary actions. In wonderful ways she cuddles, and plays with the child and gives advice with words filled with love and hope. From the depths of her love-filled heart, a lot of goodwill and blessings spontaneously blossom for the child. The mother's blood and her whole physical self melts with the warmth of love, changes into milk that fills her bosom and spurts out to keep flowing thereafter. This whole play is the manifestation or magic of the intense excitement, the affection and faith that the mother's love generates. In this way, many a time, the not so common waves or impulses operate outside the parameters of the normal law of creation.

Exactly in the same way Waheguru's bhagats or 'beloveds' in a state of intense faith, get intoxicated in Waheguru's love and make an offering with faith, then like the mother, Waheguru, in response to the innocence and love-filled faith of His beloved bhagats, He too is pleased and overwhelmed. He distributes divine gifts- of 'Naam', 'cup of affection', 'service' etc. and also settles numerous other sought for gifts. In Gurbani this is called the 'Guru's Grace' or 'Nadar Karam'. In Sikh history numerous examples are available of such cases.

Whoever offers the guru a coin of even the smallest value with faith, worship and love, the Satguru in return blesses him gift of all treasures. Kabit B.G111

There is another point that needs to be understood here. The inclination of love for the child is infused in the worldly 'mother's' mind and body. In all kinds of thoughts, attitudes and activities, this 'inclination of love', automatically develops in her and gently it makes its vibrations felt. In the same way, the 'flow of love' or blessings or the 'Grace of the Guru' is eternal, uninterrupted and continuous. This gushes forth from the being of the 'Divine Father and Mother', it overflows, manifests

ਹਰ ਸ਼ੈ ਦੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਸਗਲ ਜੀਆਂ ਨੂੰ 'ਜੀਅ-ਦਾਨ' ਦਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਗਾਤਾਰ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਰੋ' ਦੇ ਵੇਗ (flow) ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ ।

ਇਸ ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਜੀਵਨ-ਰੋ' ਦੀ ਚਾਲ 'ਜੀਵ' ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਵਗਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਤੱਕ ਜੀਵ ਆਪ ਇਸ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਸਿਆਣਪ ਅਥਵਾ ਹਉਮੈ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਾਵੇ । ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਨਿਘ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਦ ਤਕ ਸੂਰਜ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਤੋਂ 'ਓਹਲੇ' ਨਾ ਹੋਈਏ । ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੁਖਦਾਈ ਧੁੱਪ ਤੋਂ 'ਵਾਂਝੇ' ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੈ-ਨਾ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀ । ਜਦ 'ਜੀਵ' ਪ੍ਰਸੰਸਰ ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਕੇ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੀਵ ਇਲਾਹੀ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਹੁਦਰੇ ਜਾਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਵਾਂਗ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਵਹਾਰ ਦੀ ਠੰਢਕ ਤੋਂ ਸਖਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ 'ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ' ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ ।

ਇਥੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਬੇੜ 'ਸਾਡੀ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਾਡੀ 'ਯਾਦ' ਵਿਚ ਹੈ । ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ' ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੱਖਣੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ । ਜੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ 'ਭੁੱਲ' ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ, 'ਇਲਾਹੀ ਮਾਤਾ' ਦੀ 'ਯਾਦ' ਜਾਂ 'ਸਿਮਰਨ' ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਡੋਰ, ਇਲਾਹੀ ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਏਗੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁੜ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਇਲਾਹੀ ਪਿਆਰ ਮਾਣ ਸਕਾਂਗੇ ।

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

ਭੁਖ ਵਿਆਪੈ ਬਹੁਬਿਧਿ ਧਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-98)

ਤੁਧੁ ਚਿਤ ਆਏ ਮਹਾ ਅਨੰਦਾ ਜਿਸੁ ਵਿਸਰਹਿ ਸੋ ਮਰਿ ਜਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-749)

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਦਿ ਵੀਸਰੈ ਸੁਖੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥ (ਪੰਨਾ-813)

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ—

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਹਿ ॥

ਤਿਸੁ ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਰਖੁ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥.....

ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਸਹਿ ਸੁਖ ਮੰਦਰਿ ॥

itself in every particle within every element of the creation and gives the 'gift of life' to all the beings.

The name of this continuous flow of 'love current' is **"Guru's Grace"**

Its 'flow' is referred to as 'Will' (or command)

The flow of this divine 'life current' continues to take place so long as man through his intelligence or ego does not obstruct its flow. We can make use of the warmth of the sun as long as we do not 'move' away from the 'presence' of the sun. If we 'move away' from the comfort of the sunlight, then it is due to our own negligence and not that of the sun. When man forgets the Creator and renegades (or turns away), an obstacle is placed in the flow of divine blessing or 'Guru's Grace' and he remains bereft of divine blessings and because of his own doing or like a lost child, remains divorced from the cool fountain of 'Guru's Grace'. Under the influence of worldliness and according to (Guru Ji's observation) 'I reap whatever I sow', man does deeds and faces the consequences.

This whole point rests on our omission (or neglect), or on our acknowledgement (or remembrance). When we forget about our 'Divine Mother', then we ourselves place an obstacle in the flow of 'Guru's Grace', and by our own doing remain devoid of this 'Guru's Grace.' If we can once again come out of our 'forgetfulness' and connect ourselves to the remembrance or simran of the "Divine Mother", then our mind's chord will reconnect itself to the divine flow and once again we will be able to enjoy the protection of 'Guru's Grace'.

They forget the Lord, and they suffer in pain. Afflicted with hunger, they run around in all directions. 98

When You come to mind, I am totally in bliss. One who forgets You might just as well be dead. 749

Pain comes, when one forgets Him. Peace comes when one remembers God. 813

This is why the Fifth Guru has given us this message:-

By His Grace, you partake of the thirty-six delicacies; enshrine that Lord and Master within your mind. 269M5L13.....

By His Grace, you dwell in the palace of peace; meditate forever on Him within your mind.